

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Disputatio IV. De perfectionibus voluntatis diuinæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

repræsentat speculatiuè quod est proprium scientiæ visionis. Deinde fateor scientiam simplicem quatenus est speculatiua esse necessariam, esse autem liberam quatenus est practica, quia non causat nisi cum decreto voluntatis, quo potentia applicatur ad operandum.

Ad tertiam Respond. veram esse hanc propositionem, idè Deus nouit hoc esse futurum, quia est futurum, neque tamen scientia Dei fallibilis est, quia eius obiectum ex suppositione necessarium sufficit ad infallibilitatem scientiæ quæ per se ipsam infinita est; imò & alterius scientiæ intuitiua finita, quia ex suppositione neque mouearis, infallibiliter video te moueri. Sed neque sequitur quod scientia Dei, causetur ab obiecto, aut ab eo pendeat, cum enim dicitur, quod prius est, rem esse futuram, quam illam videri à Deo non significatur genus vllum causalitatis, sed significatur duntaxat, quod existentia vel futuritio sit conditio necessaria, vt Deus se ipso determinetur ad cognitionem illius, ad quam erat prius indifferens; verum igitur est, quod idè Deus nouit futurum quia est futurum, sed illud (quia) non significat causalitatem, neque dependentiam, sed conditionem tantum & occasionem, quæ prior est ratione quam videatur à Deo res futura.

SECTIO II.

De ideis diuinis quatenus sunt scientia practica.

Quæst. 15.

DE idea fusè dixi, secundo physicorum, agens de causa exemplari, bene autem illam Atticus apud Eusebium l. 15. præparat. vocat *platonice philosophia caput ac summam*, vocaturque ab Alcino ex mente ipsius Magistri, *exemplar æternum eorum quæ sunt secundum naturam*. Pellus autem q. 10. physica vocat eam *primam artificis notionem velut operis futuri delineationem & descriptionem*.

Certum igitur est primò, esse in diuino intellectu ideas rerum omnium possibilem, quatenus illæ sunt realiter producibiles, sine quibus Deus artifex perfectissimus nihil planè posset producere, vocat eas Dionysius c. 5. de diuinis nominibus. *Species ac formas æternas, incommutabiles, quarum applicatione res singule formantur talisque sunt*. Ratio est, quia nullum agens intellectuale operari potest sine idea.

Certum est secundo, illas ideas non esse aliud quam expressissimas similitudines omnium agendorum & eorum effectrices (vt dixi) ex Dionys. qui etiam vocat eas *Rationes quæ in Deo sunt, substantiarum efficientes, singulariter subsistentes*, sed pulcherrimè Augustinus illas describit l. 12. ciuit. c. 20. vbi docet *Esse in diuina sapientia immensos quosdam thesauros rerum intelligibilibus, in quibus sunt omnes inuisibiles, & incommutabiles rationes rerum etiam visibilibus, & mutabilium, quoniam Deus non aliquid nesciens fecit*, & libro 83. quæstionum quæstione 46. *Sunt (inquit) ideas principales, forme quedam vel rationes rerum stabiles, & incommutabiles quæ in diuina intelligentia continentur*.

Certum est tertio, ideam primariam quidem sed remotam esse ipsam essentiam Dei: ideam primariam proximam esse conceptum ipsum formalem: conceptum autem obiectiuum esse ideam secundariam, vnde in Deo vnica est sine dubio idea primaria, secundariæ verò sunt infinitæ quæ omnia suppono probata esse in physicis.

Tom. I.

DISPVATIO IV.

De perfectionibus voluntatis diuinæ.

Quæst. 19. 20. 21.

DIVINUM intellectum quadruplici, vt vidimus scientiæ lumine splendens, sequitur voluntas sanctitatis totius sacramenti, virtutum augustale, libertatis & decretorum omnium penetrale secretissimum, cuius naturam & proprietates, vt pro materia obscuritate proponam clarissimè, tria videntur necessaria. Primò, perfectio voluntatis diuinæ generatim. Secundò, illius libertas. Tertio, illius reliquæ proprietates & virtutes.

QUESTIO I.

De perfectione voluntatis diuinæ generatim.

NOMINE voluntatis intelligitur facultas, quæ præuia cognitione bonum prosequitur, auertatur malum, intendit finem, & eligit media propter ipsum. Considero ergo primum qualis in Deo, & quoruplex sit voluntas. Secundò, quale obiectum illius sit. Tertio qualis & quam multiplex eius actus.

SECTIO I.

Qualis in Deo, & quoruplex sit voluntas. Quæst.

19. Artic. 1. 11. 12.

CERTUM est primò, esse in Deo voluntatem, quia vt suppono probatum ex Philosophia omne intellectiuum est etiam volitium, quia omnis forma semper habet per se loquendo appetitum sibi consentaneum, quo feratur in obiectum conueniens, omnis intellectio est forma, ergo habet appetitum sibi consentaneum.

Dices, si Deus reuelaret Angelo se nolle concurrere cum eo ad eius volitionem illa intellectio non posset ordinari ad volitionem. Respon. illam intellectio per se loquendo etiam ordinari absolute ad volitionem, quia per se semper obiectum habet odio dignum, quamuis per accidens nulla volitio possit eam sequi ex eo quod Deus nequeat mentiri.

Certum est secundo, nihil esse in diuina voluntate, quod possit habere rationem actus primi, siue sit ipsa potentia voluntatis, siue habitus, siue aliquid aliud, quia vt constat ex supra dictis omnis actus primus immanenter operatiuus dicit imperfectionem, & potentialitatem, vnde tota Dei voluntas est amor subsistens, vnicus, infinitus, &c.

Certum est tertio, esse in Deo appetitum naturalem, id est inclinationem ad aliquod bonum immediate ortam à natura sine media cognitione, potestque huiusmodi appetitus in Deo distingui triplex; nam essentia quatenus est principium virtuale auctorum habet ad illa inclinationem, & persona produciens inclinationem habet ad personam productam, & omnipotentia naturaliter inclinatur ad creaturas, neque tamen violentiam patitur circa eas, quas non facit, quia naturalis ille appetitus includit semper cognitionem & appetitum elicatum vt conditiones; Deus enim habet appetitum comunicandi se creaturis, quando recta ratio id ei dictabit, & voluntas eligit.

His ita constitutis, restant diuisiones quædam volitionis diuinæ, quarum inter Theologos mentio habetur frequentissima. Prima est, quam tradidisse

O

primus

Datur voluntas in Deo.

Non est actus primus.

Appetitus naturalis.

Dantur ideas in Deo.

Quid sint illæ ideas.

primus videtur Hugo Victorinus, in voluntatem beneplaciti, & voluntatem signi. Secunda est, in antecedentem & consequentem, cuius author est Damascenus. Tertia in conditionatam & absolutam. Quarta in efficacem & inefficacem, quarum naturam breuiter exequor.

§. I.

Prima voluntatis diuisio in voluntatem beneplaciti, & signi.

Quid illa sit. **D**ico primò, bene voluntas Dei diuiditur à Theologis in voluntatem beneplaciti & signi. Prima est voluntas realiter existens in Deo, quæ prosequitur aliquod bonum vel auerfatur aliquod malum, vt cum voluit verbi gratia Christum mori, saluari Petrum. Voluntas signi est illa, quæ realiter non est in Deo, sed est effectus aliquis creatus significans voluntatem Dei. Nam effectus ex voluntate procedens vocatur voluntas, eo modo quo, punitio ira Dei dicitur, & beneficium ex amore præcedens vocatur amor.

Quotuplex voluntas signi. **D**ico secundò, voluntas signi rectè diuiditur in quinque membra, præceptum, prohibitionem, consilium, permissionem, & operationem.

Ratio est, quia illa omnia in scripturis vocari solent voluntates Dei, & inter homines etiam solent esse signa voluntatis. Difficultas esse duntaxat potest pro permissione, in qua nihil planè Deus videtur velle, quia peccatum prohibet, quod permittit, deinde imperat etiam sæpè aliquid, quod vult non fieri, vt cum Abrahæ præcipit mortem filij, propterea quæri solet vniuersum, vtrū voluntas signi supponat in Deo semper voluntatem aliquam beneplaciti.

Supponit voluntatem beneplaciti. **D**ico tertio, voluntas signi semper significat voluntatem efficacem beneplaciti quæ terminetur ad ipsum signum, non autem ad rem significatam.

Ratio est, quia idè dicitur voluntas signi, quia Deus in ea vult ipsum signum, cum enim prohibet aut præcipit, non vult nisi tantum inefficaciter rem ipsam, quam præcipit aut consilium, præceptum autem, & consilium efficaciter vult esse, permissionem etiam ipsam esse vult & in ea sibi complacet, quamvis nolit ipsum peccatum esse: quomodo autem voluntas beneplaciti semper impleatur, non autem voluntas signi pertinet ad quæst. tertiam.

§. II.

Secunda diuisio voluntatis diuine in antecedentem & consequentem.

Definitur. **D**ico primò, voluntas beneplaciti rectè diuiditur in antecedentem, & consequentem. Antecedens est illa, quam Deus habet ex se solo, & ex natura sua inclinatione: consequens illa, quam Deus ex se solo non habet, sed præsuppositis aliquibus circumstantijs, quibus sublati illud non vellet; secundum primam voluntatem vult omnes saluare: secundum alteram, damnare vult aliquos. Ita enim habetur ex Chrysostom. serm. 1. in epist. ad Ephesios, & ex Damasc. l. 2. fidei c. 29. Difficultas tamen est, vtrum illud quod voluntas consequens præsupponit, sit semper aliquod malum, sic enim adæquata non erit illa diuisio, quia voluntas, quæ Deus saluare vult omnes electos consequens est, neque tamen præsupponit malum. Deinde quæritur vtrum semper voluntas consequens includat voluntatem de obiecto contrario, & displicentiam illius obiecti quod Deus vult: sic enim sequeretur Deum non velle incarnationem voluntate consequenti, quia in ea non sibi displicet. Præterea vtrum voluntas antecedens semper sit in-

efficax, quia voluntas vocandi ad ultos, efficax est, & tamen est antecedens, quia Deus illam ex se solo habet.

Dico secundò, voluntas antecedens vt sic conditionata semper est, & inefficax præsertim respectu finis: voluntas autem consequens est vt plurimum efficax, & conditionata non tamen semper.

Ratio est, quia voluntas antecedens, illa est quæ præcisè manat ex Deo, neque attendit, aut supponit vllas circumstantias, sed omnis voluntas efficax Dei supponit semper aliquas circumstantias, quas per scientiam conditionatam præuidit, ergo, &c. Itaque media salutis Deus vult dare reprobis per voluntatem consequentem, & peccatoribus per eandem voluntatem vult pœnas, & in eis sibi complacet, quæ tamen voluntas non est semper efficax: atque adèd non est eadem diuisio voluntatis diuine, in antecedentem & consequentem, efficacem & inefficacem.

Neque dicas antecedens voluntas illa est, quam Deus ex se solo sumit, ex se autem solo habet quod velit dare gratias peccatoribus. Distinguo enim antecedens, quia illa voluntas consequens tantum est, quàm Deus ex se solo sumit habità ratione circumstantiarum.

§. III.

Reliquæ diuisiones voluntatis diuine.

Dico primò, voluntas in Deo quædam est efficax quædam inefficax. Efficax illa nominatur, quæ habet effectum, & assequitur finem: inefficax quæ non habet effectum, neque assequitur finem, verbi gratia Deus inefficaciter vult salutem eorum, qui non saluantur, efficaciter salutem eorum qui saluantur; neque verò in eo differunt hæ duæ voluntates, quòd inefficax sit complacentia solum simplex, & non eligat vlla media, est enim vera voluntas finis, ad quem assumit etiam media, sed potius differunt, quòd vna finem obtinet, & adhibet media, quæ putat finem assequutura: altera non obtinet finem & adhibet media, quæ putat finem assequutura, altera non obtinet finem & adhibet media quæ nouit finem non assequutura. Vtrum autem dari possit inefficax voluntas quæ media eligat efficacia, postea disputabitur.

Dico secundò, in Deo quædam est voluntas absoluta, quædam conditionata, absoluta fertur in existentiam, vel non existentiam obiecti sine suppositione vllius conditionis, verbi gratia præuiso peccato vult filium incarnari: conditionata fertur in existentiam aut non existentiam obiecti ex suppositione aliquius conditionis, verbi gratia saluari vult omnes homines, modò ipsi velint. Difficultas tamen est, vtrum efficax voluntas semper sit absoluta, & inefficax semper sit conditionata, quòd pertinet ad ea quæ de prædestinatione dicenda sunt, sicut ad libertatem spectat vtrum sint voluntates quædam purè conditionatæ & ad efficaciam, vtrum Dei voluntas semper impleatur.

SECTIO II.

De obiecto voluntatis diuine. Articuli. 2.

§. 8. & 9.

Possunt in obiecto diuine voluntatis considerari ea quæ Deus vult, & ratio propter quam vult. Primò ergo quæritur quomodo Deus se ipsum amet. Secundò an & quomodo amet creaturas. Tertio vtrum propter se ipsum amet omnia: & an se ipsum amet etiam propter creaturas.

§. I.

§. I.

*An & quomodo Deus se ipsum amet.*Dubitatio
quadru-
plex.

Ratio dubitandi est primò, quia si Deus se ipsum amat quia bonus est, tum physicè, tum moraliter, sequitur mutua causalitas, & verus circulus; Deus enim amat se ipsum, quia sanctus est, & est sanctus, quia se ipsum amat.

Secundò, si Deus amat se ipsum, vel amor ille, amor est amicitiae, vel amor concupiscentiae, non primum, quia amor amicitiae, est ad alterum, amor autem concupiscentiae non terminatur ad bonitatem personae, sed ad convenientiam boni quod tali personae amatur, ergo convenientia boni Deum mouebit, non bonitas diuina.

Tertiò, etiam si obiectum voluntatis sit bonum, non sequitur tamen quod summum bonum ita sit amabile ut non relinquat indifferentiam voluntati, sed tantum quod infinite crescat inclinatio libera voluntatis, sicut quia habitus dat facilitatem, etiam si crescat in infinitum, non necessitabit, sed infinitam dabit facilitatem.

Quartò, si Deus diligit amorem suum, necesse est admittere in Deo infinitas reflexiones amoris; si enim diligit amorem suum, iterum diligit amorem amoris, & amorem huius amoris, & ita in infinitum, quod absurdum est. Probatur maior, quia sicut vnum attributum in Deo, ratione distinguitur ab altero, sic primus amor reflexus distinguitur ratione à directo, & secundus à primo; propositio enim haec vera est Deus amat amorem amoris sui.

Assertio
affirmans.

Dico primò, Deus amat se ipsum primariò, necessariò, comprehensiuè.

Amat se
ipsum pri-
mariò.

Prima pars constabit ex dicendis statim de obiecto formali diuinæ voluntatis. Deus enim primariò amat se ipsum, si amet omnia propter se, & se ipsum in omnibus amet, Deus autem (ut probabitur) omnia propter se amat, quia nimirum inter obiectum adequatum & potentiam debet esse proportio, atqui sola Dei bonitas commensurata est summæ perfectioni volitionis diuinæ, ergo illa sola bonitas est obiectum eius adequatum: praesertim cum ut habetur 9. Ethic. c. 8. amabile sit bonum, maxime autem cuique proprium, diuinum ergo bonum maxime amabile Deo est. Denique Deus sanctus est, beatus est, infinitus est. Sanctitas est coniunctio cum Deo per amorem, beatitudo exigit amorem summi boni possessi, alioqui possessio illa non pariet gaudium, nemo enim delectatur, de eo quod non amat: infinitas exigit omnem perfectionem simplicem, cuiusmodi sine dubio est amor summi boni.

Amat ne-
cessariò.

Secunda pars, de necessitate illius amoris, inter Theologos communis est, contra Henricum & Scotum, probaturque, quia Deus est necessariò sanctus, beatus, & infinitus, sed sine amore sui simpliciter infinito, non habet hæc tria, ut ostensum est. Deinde Spiritus Sanctus est ens simpliciter necessarium, sed si Deus amaret se ipsum liberè, Spiritus Sanctus non necessariò spiraretur, procedit enim per amorem, ergo Deus se ipsum liberè non amat. Præterea si Deus cessare vellet ab amore sui, deberet apprehendere aliquod bonum in illa cessatione, sed non potest in illa cessatione apprehendere vllum bonum, cum non possit in illo amore apprehendere vllum malum. Denique vulgaris ratio est, quia summum bonum clarè cognitum rapit ad se voluntatem, neque vllam ei relinquit indifferentiam, vel quoad speciem, vel quoad exercitium; tunc enim in voluntate non est actiua indifferentia, quando in obiecto nulla est obiectiua indifferentia, sed in summo bono clarè cognito nulla est obiectiua indifferentia cum nulla in eo concipi possit ratio mali, ergo, &c.

Tom. I.

Tertia pars, quod amet se ipsum comprehensiuè probatur, quia ut amor obiecti alicuius sit eius comprehensiuus, debet esse intensiuè tam perfectus in ratione amoris quam obiectum est perfectum in ratione amabilis, & extendere se ad omnia quæ in obiecto sunt amabilia, huiusmodi est Dei amor erga se ipsum qui solus totam adequat Dei bonitatem; est enim tam perfectus in ratione amoris, quam obiectum est perfectum in ratione amabilis, & extendit se ad omnia bona Dei praesertim intrinseca, essentialia, attributa, personas. Imò ipse amor seipsum amat estque circulus ille mirabilis, quo Deus ex bono, in bono, ad bonum, conuersione perpetua se ipsum agit id est redit in se ipsum amor, dum amat se ipsum.

Solutio
difficulta-
tum.

Ad primam Respond. veram esse utramque illam propositionem sine vlllo circulo, Deus est sanctus, quia se ipsum amat, & se ipsum amat, quia est sanctus, vbi causales illæ veræ sunt in diuerso genere causæ, Deus se ipsum amat, quia est bonus obiectiuè, & est bonus formaliter, quia se ipsum amat, vbi nullus est vitiosus circulus; falsa enim propositio hæc est, Deus se ipsum amat, quia bonus est formaliter, cum non amet se ipsum, nisi quia est obiectum amabile, atque adeò ut est amabilis obiectiuè.

Ad secundam Respon. amorem quo Deus se ipsum amat esse amorem amicitiae minus proprium, nam ille terminari potest etiam ad se ipsum, cum quis vult sibi bona quia dignus est; non autem præcisè, quia bonum quod vult, conueniens est; non enim dici potest amor concupiscentiae quando dignitas, & meritum personae est vltima ratio volendi bonum. Quam etiam ob causam admitto inter diuinas personas verum amorem amicitiae, contra Ruiz & Herice: amorem autem concupiscentiae non admitto propriè dictum etiam si vna persona velit sibi alteram, quia bona est; semper enim vltima ratio mouens est bonitas Dei ut postea constabit.

Ad tertiam Resp. nullam esse in voluntate increata libertatem ad amandum summum bonum, quia nulla in obiecto est indifferentia, quæ totius libertatis est radix, est autem disparitas de habitu, quia quantumcunque ille crescat, manet tamen indifferentia, crescente autem in infinitum bonitate, tota tollitur voluntatis indifferentia, cum tollatur indifferentia radicalis, quæ est in obiecto.

Ad quartam Respond. primò, quidem non esse absurdum admittere in Deo infinitas reflexiones amoris cum sint in Deo perfectiones infinitæ. Deinde nego esse necesse ponere infinitatem illam reflexionum, quia ut de cognitionibus olim dixi, vnus in Deo est amor eminenter directus & reflexus supra omnes amores reflexos, nam vnus distinguitur ab altero duntaxat secundum conceptus confusos, & explicitos.

§. II.

An & quomodo Deus amet creaturas.

DE hoc obiecto quod secundariò Deus amat, tria sunt difficilia. Primò quomodo Deus amet creaturas possibiles. Secundò bona & mala moralia. Tertiò quomodo velit semper id quod est optimum.

Videtur
quod Deus
non amet
necessariò
possibilia.

Ratio autem dubit. est primò, quia solum summum bonum, ex eo quod sit illimitatum potest necessitare voluntatem ad amorem sui, sed in creaturis possibilibus non est bonum nisi limitatum, ergo voluntas non potest necessitari ad illas amandas. Confirm. quia beati amantes Deum, non necessariò tamen amant creaturas, neque in illis sibi complacent necessariò, ergo multò minus Deus necessabitur ad eas amandas.

O 2

Secundò,

Secundò, nullum bonum creatum amatur necessariò à Deo, nisi pertineat ad intrinsecam illius perfectionem, nam illa est tota ratio propter quam Deus liberè diligit creaturas existentes, sed possibilitas creaturarum non est necessaria Deo ad intrinsecam eius perfectionem, & beatitudinem, ergo &c. Confirm. quia amare est velle bonum, sed creaturis possibilibus nullum Deus vult bonum, ergo illas non amat, præsertim cum omnis amor tendat semper in ipsam rei existentiam.

Tertiò, hinc sequitur, quod Deus amat etiam necessariò quodlibet malum, saltem prout est possibile, sicut illud necessariò cognoscit, hoc autem absurdum est, cum Deus ipsa etiam bona moralia non necessariò amet, alioqui etiam Deus necessariò velleret id quod est optimum.

Dico secundò, Deus amat necessariò creaturas omnes posibles etiam in particulari consideratas, amore inefficaci, & simplicis complacentiæ. Ita cum Henrico, Scoto, Aureolo, docent recentiores communiùs Vasq. disp. 79. c. 2. Arrubal. disp. 53. c. 2. Herice. disp. 18. c. 1. Ruis disp. 6. sect. 2. contra Bonavent. Halensem, Albertum, Ferrariensem, Molinam, Valentiam, Suarem.

Ratio est, quia primò, sicut intellectus diuinus propter infinitatem, non solum cognoscit seipsum, sed omnes etiam creaturas, sic voluntas, quæ non minus est vniuersalis, quàm intellectus, non solum necessariò ipsum Deum amat, sed creaturas etiam eo ipso quod illæ sunt amabiles. Probatur, quia intellectio diuina non esset comprehensiuæ ipsius Dei, nisi cognosceret omne cognoscibile, ergo amor similiter non erit comprehensiuus si non attingat omne amabile; sed amor Dei æquè debet esse comprehensiuus ac intellectio: ergo debet necessariò attingere omne amabile. Præterea ex infinitate probatur eadem paritas intellectiois & volitionis; amor enim simpliciter infinitus debet esse amor cuiuslibet amabilis, sicut intellectio infinita debet esse cognitio cuiuslibet intelligibilis, sed omne possibile cum sit ens, non est minus amabile, quàm intelligibile, ergo &c.

Neque satis est dicere, voluntatem esse liberam, non autem intellectum, si enim voluntas eo quod est libera, non amat omne amabile, sequitur quod libertas impedit voluntatem ne sit infinita, & comprehensiuæ.

Dico tertiò, Deus necessariò amat amore inefficaci & complacentiæ bonum quodlibet morale, vel physicum; odit autem necessariò quodlibet malum culpæ etiam ut possibile sub ratione mali moralis: malum pænæ non odit, sed illud etiam amare potest.

Ratio est infinita Sanctitas Dei, quæ necessariò exigit complacentiam in bono, & displicentiam in malo. Probatur, quia non potest Deus se habere negatiuè circa ea, quæ connexionem, vel repugnantiam habent cum omnipotentia, & sanctitate, quam amat adæquatè & comprehensiuè, sed nullum est bonum morale, quod connexionem non habeat cum omnipotentia, & sanctitate Dei, nullum malum formaliter ut sic etiam ut possibile moraliter quod non habeat repugnantiam cum sanctitate quam amat necessariò, ergò necessariò amat quodlibet bonum morale, odit quodlibet malum, cuiusmodi, sine dubio non est pænæ, quæ posito peccato bona est.

Dico quartò, voluntas Dei neque physicè, neque moraliter necessitatur ad volendum efficaciter id quod est optimum. Ita fusè disputabo tertia parte, ubi plurimis rationibus id probabo, ex eo quod quodlibet bono creato potest dari melius, atque adeo implicat ut in omnibus semper Deus velit optimum, ergo nunquam Deus illud vult necessariò. Imò si necessariò moraliter illud velleret, velleret etiam illud ne-

cessariò physicè, quia etiam physicè repugnat ut Deus non sit perfectè sanctus, perfectè prouidens, & perfectè seipsum amans, ex quo triplici capite aduersarij multa, & difficillima proferunt argumenta plenissimè à nobis eo loco soluta.

Ad tertiam Resp. disting. maiorem, bonum quod est limitatum, non potest necessitare voluntatem, si ea sit infinita, & comprehensiuè amet summum bonum, nego, si sit finita, & summum bonum non amet comprehensiuè concedo. De beatis dispar ratio est, quia non amant comprehensiuè ac infinite diuinam omnipotentiam; si enim amarent illam comprehensiuè, creaturas etiam necessariò amarent.

Ad secundam Resp. dist. maiorem, nullum bonum amatur necessariò à Deo, si non pertineat ad eius perfectionem, vel si connexionem cum illa non habeat, concedo, si connexionem habeat, ita ut amari perfectio illa nequeat, quin illud etiam ametur, nego. Creatura possibilis etiam si non sit necessaria ad perfectionem intrinsecam Dei, connexionem tamen habet cum illa, idèò necessariò amatur. Ad confirm. fateor quod efficaciter amare sit velle bonum, amor autem inefficax est complacentia simplex ipsius boni, quam nego semper tendere in existentiam actualem: esto semper tendat in existentiam possibilem, placet mihi quod hæc res non sit impossibilis.

Ad tertiam satis liquet quomodo Deus non amet, sed odio habeat possibilitatem illam mali ut malum est, si sumatur moraliter: si autem physicè sumatur, fateor quod illam amare possit, quia ut sic est amabilis & bona. Neque aliud probat Herice disp. 18. c. 1. ubi putat amari à Deo entitatem actus peccatorum ut possibilem.

§. III.

Quenam in Deo sit ratio formalis amandi omnia.

Hactenus dixi quid Deus amet, nunc obscurius est, quenam sit Deo ratio amandi ea, quæ amat, an scilicet ita se ipsum propter se ipsum amare possit, ut possit se ipsum amare propter creaturas, & vtrum creaturas etiam amare possit propter ipsas.

Ratio dubit. est primò, quia si sola diuina bonitas est obiectum formale omnium actuum voluntatis diuinæ, vel illa Deum mouet præcisè secundum bonitatem essentialiam, prout præsciuit ab attributis, & personis, vel etiam secundum attributa, & personalitates, non primum, quia bonitas essentialis cum sit infinita, est de se sufficiens ad mouendum Deum, non secundum, quia attributa, & personalitates sunt etiam infinita, & possunt mouere Deum ad sui amorem.

Secundò, si sola diuina bonitas est motiuum formale omnium actuum voluntatis diuinæ, sequitur nullam esse virtutem in Deo præter charitatem cuius solius motiuum formale Dei bonitas est. Fidelitatis autem iustitiæ, misericordiæ, veritatis, motiuum formale semper est honestas creata, illas virtutes certum est esse in Deo, ergo &c.

Tertiò, sequitur etiam nullam esse Dei veram ad creaturas amicitiam, nam illa prosequitur bonum amici ut bonum illius est: si autem proximi bonum, propter me ipsum amem, non amo proximum amore amicitiae.

Quartò, Deus vult vnum propter aliud, nam vult incarnationem, propter redemptionem, sed hoc non potest velle quin moueatur per illud, ergo non mouetur per solam suam bonitatem, sed per bona etiam creata.

Dico quintò, vltimum & adæquatum motiuum cuiuslibet voluntatis diuinæ, aliud non est, quàm diuina bonitas: bonitas autem creata potest esse proxima ratio

Solutio
trium du-
bitationū.

Quadruplex dubitatio.

Assertio

SECTIO III.

De actu voluntatis diuinae generatim.

ratio formalis, quæ ametur propter se ipsam terminatiue. Ita communius omnes cum S. Thoma & Thomistis quos sequuntur Suares in relectione de libertate Dei sect. 2. n. 21. Valques disp. 82. c. 2. Ruiz disp. 3. & 5. Granadus, Arrubal, Molina, repugnat Herice, disp. 18. cap. 2. & 3. alique pauci, sequitur autem omnino ex dictis de motiui cognitionis.

Motiuium
adæquatū
est diuina
bonitas.

Prima enim pars, clara est ex scripturis, *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus*, innumeros Patres in eam rem dabit Ruiz *amat Deus* (inquit Bernard. sermon. 59. in Cantica) *& ipse est unde amat*. Ratio est aliàs indicata, quia si volitio diuina motiuium haberet à se distinctum specificaretur, & causaretur finaliter ab aliqua re creata, Sola ergo diuina bonitas est vltima ratio propter quam Deus amat & vult omnia, neque tamen causat finaliter diuinam voluntatem cum ab ea sit indistincta.

Secunda pars, quod bonitas tamen creata sit proxima ratio propter quam Deus amat aliquid. Probatur, quia in Deo est amicitia, est fidelitas, misericordia, Iustitia, & aliæ virtutes morales, sed in his bonitas creata propter se ipsam amari debet saltem proximè, alioqui sola erit in Deo charitas Theologica: deinde certum est gloriam à Deo dari propter bona opera, Deum punire propter peccata, ergo bonitas creata propter se ipsam amatur proximè à Deo, non vltimò tamen, & mouendo finaliter voluntatem, nulla enim in Deo virtus est, quæ non informetur charitate.

Vnde sequitur, quod Deus se ipsum vt finem cuius gratia, potest amare propter creaturas vt finem cui proximum & immediatum, quem vltimò ad se ipsum referat, quia hoc non est referre se ipsum ad creaturam tanquam medium ad finem, sed tanquam finem, cuius, ad subiectum cui talis finis est bonus; nam finis cuius non ordinatur ad finem, cui, sed cum eo efficit finem vnum totalem.

Solutio
trium du-
bitatio-
num.

Ad primam Resp. diuinam bonitatem, non esse obiectum voluntatis diuinæ prout à nobis concipitur inadæquatè, sed prout est in se adæquatè: includit autem vt sic essentiam, attributa & personas. Nam illa omnia Deus amat propter se ipsa, & propter ea quibus identificatur: nego igitur solam essentiam prout præcindit ab attributis, esse rationem adæquatè motiuium diuinæ voluntatis alioqui attributa, & personæ non pertinerent ad obiectum primum, imò nec vnum attributum præcindere potest ab essentia formaliter vt aliàs dixi, neque obstat, quod bonitas essentialis cum sit infinita per se sit amabilis, hoc enim distingo, itavt attributa etiam non sint per se amabilia, nego: itavt illa etiam sint per se amabilia cōcedo.

Ad secundam Resp. esse quidem in Deo veras virtutes morales, quæ tamen omnes informantur charitate, & ab ea velut imperentur, virtutum moralium quæ puræ sunt obiectum formale vltimum semper est aliquid creatum quod propter se ametur: virtutum autem moralium quæ à charitate informantur, obiectum formale immediatum est aliquid creatum, vltimum autem est ipsa bonitas diuina.

Ad tertiam Resp. ad veram amicitiam sufficere, vt amicus velit amico bonum sine ordine ad propria bona, neque requiri vt bonitas amici, sit vltimum motiuium amoris, satis enim est, quod sit proximum motiuium.

Ad quartam, Resp. hæc duo esse valde diuersa velle vnum propter aliud, & velle vnum esse propter aliud. Primum illud significat voluntatem Dei moueri & causari finaliter à tali obiecto creato quod est impossibile, secundum significat quod Deus ordinet vnum ad aliud, v. gr. incarnationem ad salutem hominum quod verissimum est.

Certum est primò, vnicum omnino esse actum in voluntate Dei circa omnia obiecta cuius ista sunt proprietates. Primò, ipsum velle Dei, & amor substantia est, non autem accidens superadditum essentia; ei enim identificatur, & est ipse Deus. Secundò, est æternum cum entitatiue sit ipse Deus. Tertio, est ens necessarium, & immutabile ob eandem causam. Quarto, vnicum est & simplicissimum, sed infinitum tamen omnia complectens obiecta & continens omnes actus, itavt eadem illa entitas sit volitio, & notitio, amor & odium etiam eiusdem obiecti pro diuerso tempore, & diuersorum obiectorum pro eodem tempore: vnde qualiscunque contingere possit mutatio, vel multiplicitas in actibus diuinis, illa nunquam esse potest secundum entitatem actus quæ semper immutata manet, vt dicitur postea fusiùs.

Proprietates
actus
voluntatis
diuinæ

Certum est secundò, posse nihilominus nostro modo intelligendi, attribui voluntati Dei, omnes illos actus, qui sine imperfectione sunt in voluntate creata, in qua varij actus distinguuntur. Primò, vt respicit bonum, & malum, amat, odit, gaudet, desiderat, fugit. Provt respicit finem & media, reperiuntur in eo simplex voluntas, intentio, electio, consensus, imperium, executio, fructio. Non potest autem esse in Deo vlla spes quæ respicit bonum obtentu difficile, respectu autem Dei, nihil est difficile, sed nec timor, audacia, desperatio eandem ob causam: Ira provt præcisè significat appetitum vindictæ in Deo reperitur, non autem provt aliquam dicit perturbationem: gaudium plenissimum & perfectissimum in Deo est, quia causas omnes habet gaudij perfectissimi: tristitiam excludit omnem summa beatitudo, præsertim quia, illa est de malo quod non potest vitari: desiderium, & fuga respectu creati boni & mali non dedecent Deum, conuersionem enim peccatoris desiderat cuius voluntatem non vult cogere.

Quam sit
multiplex.

Difficultas ergo triplex superest. Primò, circa Dei amorem erga se ipsum, vt ille à gaudio distinguatur. Secundò, circa intentionem finis, & electionem mediorum. Tertio, circa ordinem intentionis & executionis.

§. I.

An sit in Deo proprius amor erga se ipsum.

In eo differt propriè dictus amor à gaudio, quod respiciat bonum secundum se, præcisè provt est conueniens: gaudium autem respiciat formaliter vt præsens & possessum: cum igitur bonum omne intrinsecum Deo essentialiter sit præsens & existens contendunt nonnulli Theologi Deum respectu sui, & respectu omnium bonorum intrinsecorum, habere quidem verum gaudium: amorem autem strictè sumptum non habere, quia in eo respicitur bonum præcindendo à præsentia, & actuali existentia.

Ratio enim dubitandi, primò est, quia nullum assignari potest discrimen amoris, & gaudij, nisi quod amor respicit bonum abstrahendo à præsentia, sed nullum est bonum intrinsecum Dei quod possit abstrahere ab actuali existentia, ergo esse non potest in Deo amor bonorum interiorum distinctus à gaudio.

Triplex
difficultas.

Secundò, non est in Deo scientia simplicis intelligentiæ circa se ipsum, ergo neque strictus amor circa propria bona. Probatur consequentia scientia simplex non magis præcindit ab existentia quam propriè dictus amor provt differt à gaudio, sed ideo Deus non potest cognoscere bona sua per scientiam simplicem, quia non potest illa cognoscere sine existentia, ergo

eandem ob causam amare illa propriè non potest, sed solum de illis gaudere.

Tertiò, ubi non datur cognitio proponens obiectum amoris, sed tantum obiectum gaudij, non potest dari amor, sed tantum gaudium; in Deo non potest dari cognitio proponens obiectum amoris respectu boni intrinseci, quia est tantum scientia visionis proponens obiectum existens, ergo, &c. Confirmat, quia obiectum formale amoris in genere, indifferens est ad absentiam & præsentiam, sed nullum diuinum bonum intrinsecum præscindit respectu Dei ab absentia & præsentia, ergo nullum bonum diuinum esse potest respectu Dei obiectum formale amoris.

Affertio
affirmati-
ua,

Dico primò, Deus circa se ipsum, & circa omnia sua bona intrinseca propriè dictum amorem habet formaliter distinctum à gaudio strictè sumpto. Ita communiter Theologi cum Suarez lib. 3. cap. 6. num. 7. Valque disp. 84. cap. 3. Ruiz disp. 52. sect. 1.

Ratio est primò, quia cum Scriptura & Patres tribuant Deo amorem erga se ipsum, dicantque Spiritum Sanctum procedere per amorem, explicari non debent de amore improprio, præsertim cum nulla sit natura intelligens cui proprium non sit amare se ipsam. Deinde verus & strictissimè sumptus amor propter distinguitur à gaudio potest terminari ad bonum præsens & possessum, propter formaliter est conueniens, ergo Deus potest verum habere amorem erga se ipsum, & erga propria bona. Consequentia patet, quia ut amor non sit gaudium sufficit quod habeat obiectum formale distinctum ab obiecto formali gaudij. Sed si præsentia boni materialiter se habeat, conuenientia verò se habeat formaliter, obiectum formale amoris differet ab obiecto formali gaudij, quod est sola præsentia boni, ergo ille actus qui respiciet præsentiam boni materialiter duntaxat, non erit gaudium. Probatur nunc primum antecedens actus voluntatis non minùs potest terminari ad bonum actu existens propter formaliter est conueniens, quam ad obiectum verum formaliter propter est bonum, sed potest terminari ad obiectum verum propter formaliter bonum est, ergo potest terminari ad obiectum præsens formaliter propter est conueniens.

Ratio ergo à priori est, quia verus amor non necessariò præscindit à præsentia obiecti, & respicere potest illam materialiter, nam Beata Virgo, v. gr. quæ scit se esse Virginem potest amare virginem secundum se, non amando illam formaliter ut à se possessam, ergo potest Deus, &c.

Solutiones
dubitationum.

Ad primam Respon. amorem propriè dictum non præscindere à præsentia obiecti, ut malè supponitur in omnibus argumentis, potest enim amor præsentiam, & possessionem attingere materialiter, quamvis fieri non possit ut præsentia boni sit motuum amoris sicut est motuum gaudij. Neque dicas sicut desiderium tendit formaliter in bonum absens & gaudium ad bonum præsens, sic amor necessariò tendit in bonum indifferens ad utrumque, & ab utroque præscindit. Nego enim paritatem quia ut amor à gaudio differat & à desiderio, sufficit quod amor tendat formaliter in bonum ut præsens, vel ut absens, etiam si materialiter attingat absentiam vel præsentiam.

Ad secundam, Resp. primò quidem esse dictum supra, quod Deus etiam se ipsum cognoscere potest per scientiam simplicem, unde totum corrumpit argumentum Herice. Secundò, disparitas est inter amorem & scientiam simplicem, quod discrimen assignabile inter scientiam simplicem & scientiam visionis aliud non sit, nisi quod scientia simplex cognoscat obiectum præscindendo ab existentia, scientia verò visionis cognoscat illud existens: inter amorem autem & gaudium discrimen illud non est ut ex dictis patet.

Ad tertiam, Respon. esse in Deo cognitionem quæ proponat obiectum amoris respectu boni proprii, etiam si detur cognitio tantum proponens bonum ut existens, bonum enim existens propter est bonum secundum se proponitur à scientia visionis, & est verum obiectum amoris. Ad confirmat. Resp. obiectum formale amoris non præscindere absolutè à præsentia, sed tantum quatenus est obiectum formale, quod non impedit quo minus bonum diuinum possit esse obiectum formale amoris ut conueniens est, etiam si non sit obiectum propter existens actu.

S. II.

Intentio finis, & electio mediorum, ordo intentionis, & executionis an & quomodo sint in Deo.

DE hoc utroque genere actuum, magna inter Doctores controuersia est propter prædestinationem quæ à recta illorum actuum intelligentia pendet ferè tota, idè ne idem eo loco cogar repetere, satis nunc sit pauca hæc posuisse donec accuratius disp. 5. hoc totum exequar.

Dico secundò, reperitur sine dubio in Dei voluntate intentio finis efficax, & electio mediorum ita coniunctæ simul ut intentio efficax, & electio mediorum saltem confusa, & indeterminata semper sint vnicus simplex actus prorsus indiuisibilis; intentio autem illa, & electio medij determinati, possint aliquando esse actus per rationem distincti quorum vnus est alio prior: aliquando est vnicus tantum actus indiuisibilis sine vlla prioritate, vel posterioritate.

Tres conclusio partes habet explicandas postea & probandas dum explicabitur ordo, & distinctio actuum, quibus prædestinatio tota constat. Vbi patebit intentionem finis nullam esse posse reuera efficacem quæ non includat voluntatem efficacem saltem confusam aliquorum mediorum vagè ac indeterminatè, alioqui non differet ab intentione inefficaci, quod videbimus satis esse ut prædestinatio ad gloriam non dicatur independens à meritis: Imò constabit etiam postea quomodo intentio illa gloriæ non necessariò sit prior electione mediorum sine quibus non amatur finis.

Dico tertiò, in actibus diuinæ voluntatis admitendus etiam necessariò est ordo intentionis, & ordo executionis, siue voluntas intendens, & voluntas exequens, quos ordines variè à variis explicari video, ut fusè dicam disp. 5.

QVÆSTIO II.

De libertate diuinæ voluntatis. Art. 3. & 10.

HActenus in genere dixi de perfectione quasi essentiali voluntatis diuinæ, nunc sequuntur præcipuæ illius proprietates, inter quas libertas omnium adhuc eruditorum ingeniis inscrutabilis, mysterium est Trinitate personarum nihilò clarius, in quo componendæ inuicem sunt necessitas cum contingentia, immutabilitas cum indifferencia. Videndum igitur est primò, an sit. Secundò, quid sit actus ille Dei verè necessarius, quia diuinus & tamen contingens, quia liber.

SECTIO I.

Utrum sit in diuinæ voluntate actus aliquis verè liber.

LIBERTATEM hoc loco appellamus, potestatem voluntatis ad volendum vel non volendum, quæ dicitur actiua indifferencia, & dominium voluntatis ad ponendos vel non ponendos actus suos tum inter-

nos

nos tūm externos, quoties enim voluntas ita vult vt possit non velle, libera est, & volitio quoties est à potentia quæ poterat illam non ponere dicitur actus liber: hoc vtrumque in Deo nunc inuestigamus, & potentiam quæ possit velle, & non velle, & actum qui possit poni & non poni.

Ratio dubit. primò est, quia libertas est potentia indifferens ad ponendum actum vel non ponendum, sed in Deo nulla est potetia indifferens sed tantum actualis volitio, ergo non potest esse libertas in Deo. Maior prob. quia id quod est volitio actualis est determinatum essentialiter ad volendum, sed actus secundus est volitio actualis, ergo est determinatus, imò est ipsa determinatio ad volendum, ergo sola potentia potest esse indifferens ad volendum aut nolendum.

Confirm. quia, actus non dicuntur liberi nisi quia sunt à potentia quæ potest illos ponere vel non ponere, ergo vbi nulla est potentia indifferens non est libertas.

Secundò, si Deus esset liber circa efficacem amorem creaturarum, Deus posset se non communicare vlli creaturæ, sed Deus hoc non potest, quod probat: Deus non potest agere contra inclinationem suam naturalem; sed si non se communicaret creaturis, ageret contra inclinationem summæ bonitatis sibi maximè propriæ, ergo Deus non potest se non communicare creaturis. Deinde naturale Deo etiam est se ipsum perfectissimè amare, sed perfectior est amor, quo amat se ipsum & creaturas, quàm quo amat tantum se ipsum, ergo, &c.

Tertiò, actus liber est is qui potest non esse, nihil est in Deo quod possit non esse, cum quidquid est in Deo sit Deus, ergo in Deo nullus est actus liber.

Dico primò, Deus circa efficacem amorem creaturarum omnium existentium perfectissimè liber est. Ita Catholici omnes, & ferè etiam Ethnici, quamquam Aristoreli, error contrarius solet tribui, Scripturas & Patres nihil est necesse adducere, *Omnia quacunque voluit fecit. Operatur omnia secundum consilium voluntatis sue.* Sed in re obuia hæere non libet.

Ratio enim breuiter primò, sit, quia si Deus non esset liber, faceret omnia quæ potest facere, ideòque vel faceret infinita, vel non haberet nisi finitam potentiam quæ absurdum sunt. Deinde frustra esset Deum precari, & ab eo aliquid petere, causam enim necessariam nemo prudens precibus flectere conatur. Sicque inane omnino est vnicum inter homines, & Deum commercium sperandi & deprecandi vt loquitur Boëthius lib. 5. prola 4. *Ideòque nulla est gens quæ non persuasum habeat Deum esse liberum, à quo sperare omnia bona posset si eum colat.* A priori, rationes multe afferri possunt, quia nulla creatura est medium necessarium ad finem gloriæ Dei, quem Deus in omnibus actibus suis intendit, ergo Deus non potest necessitari ad amandas efficaciter creaturas, quas amare non potest nisi vt media. Deinde omne intellectuum est liberum ex eo quod cognoscat indifferentiam obiectorum in quibus si finita sunt semper est aliquid malum. Denique libertas est perfectio simplex circa bona finita, melius enim est agere cum dominio in suos actus, quàm agere sine vilo dominio vt bruta quæ multò imperfectius agunt quàm homo.

Dico secundò, est in Deo libertas tūm contradictionis tūm contrarietatis circa obiecta non mala.

Ratio est, quia perfectissima libertas vtrumque hoc munus habet, potest enim agere, & non agere, non quod possit agere simul & non agere, sed quod vtrumque possit simul: potest etiam agere contraria, velle vel nolle, amare vel odio habere. Quæ omnia certum est esse in Deo, dixi tamen secluso malo, quod Deus non potest amare, & secluso bono quod Deus non potest odio habere.

Dico tertiò, non est in Deo libertas, quæ possit intra se ipsum producere realiter suam volitionem aut nolitionem, sed tantum libertas quæ possit terminare, vel non terminare suum actum internum necessarium ad obiecta, & quæ possit extra se agere, vel non agere.

Ratio est, quia ens summè necessarium, infinitum, & simplicissimum, non potest habere in se aliquid contingens, & receptum, sed haberet in se aliquid contingens, si produceret & reciperet in se ipso volitionem, ergo in Deo nullum est velle productum, sed duntaxat velle actuale, subsistens, improductum, infinitum, necessarium quoad totam entitatem, sed indifferens vt terminetur vel non terminetur ad obiecta.

Ad primam, Respon. distinguendo maiorem, libertas est potentia indifferens, &c. Libertas creata concedo, libertas increata, nego. Libertas enim diuina est actus ipse necessarius secundum esse, indifferens autem vt terminetur ad obiecta vt ostendam statim. Ad probationem eadem responso est, id quod est volitio actualis & determinatio ad vnum est determinatum ad vnum si sit volitio & determinatio finita concedo, si sit infinita nego, nam illa ita est volitio actualis vt possit esse nolitio, ita est determinatio ad vnum, vt possit esse determinatio ad oppositum. Confirmatio eandem habet responsum.

Ad secundam, Respondeo inclinationem quam Deus habet ad sui communicationem esse subordinatam libertati, & quasi conditionatam ex suppositione quod voluntas Dei iubeat, ideòque illa inclinatio quantumcunque infinite crescat, nunquam libertati contraria est. Vnde Deus non agat contra illam inclinationem quamuis non se communicet vlli creaturæ. Amor quo Deus se ipsum amat & creaturas, extensiuè maior est, non autem intensiuè & in ratione perfectionis.

Ad tertiam, constabit ex dicendis esse in Deo actum intrinsecum, quo reuera liberè vult, & amat sine contingentia, compositione, mutatione, quæ tota est difficultas libertatis diuinæ in qua vt dixi componere necesse est duas res extreme oppositas, summam necessitatem, & contingentiam eiusdem volitionis diuinæ, quæ si diuina est, necessaria est, si est libera, non est necessaria sed planè contingens, quod vt explicem, sit.

SECTIO II.

Quid sit in voluntate diuina actus liber.

Tota ergo difficultas huius connexionis rerum adeò oppositarum, necessitatis nimirum, & contingentie in eo sita est vt videatur, vtrum actus ille liber qui dicitur volitio Dei aut nolitio, sit aliqua perfectio extrinseca Deo vel adæquatè, vel saltem inadæquatè. An verò sit perfectio adæquatè intrinseca, si enim est extra Deum, iam non est ipsum velle Dei & amor vitalis de quo solo quæritur non autem de actu extrinseco, si est adæquatè intra Deum, non est contingens. Vnde duæ sunt inter Theologos sententiæ celeberrimæ, vna quæ vult actum liberum Dei constitui per aliquid extrinsecum Deo: altera quæ ponit illum adæquatè intrinsecum. Quod vt explicetur vt potest clarissimè in materia obscurissima, videndum primò est, vtrum velle Dei liberum constituatur per aliquid omnino intrinsecum Deo. Secundò, quid sit perfectio illa intrinseca per quam illud constituitur. Tertiò, fundamenta soluendæ difficultatis, & eius solutio. Quartò, argumenta in oppositum, ex triplici capite.

Dux sententiarum.

S. I.

Virum velle Dei liberum constituatur per aliquid extrinsecum Deo: an verò sit perfectio adequatè Deo intrinseca.

Aureoli
sententia.

Prima itaque factio, duce Aureolo, negat liberum velle Dei esse adequatè intra ipsum Deum, sed hi deinde multipliciter sunt diuisi. Primò enim, Aureolus ipse in 1. dist. 47. art. 1. subtilissimè omnino philosophatus liberum actum Dei asserit esse adequatè extrinsecum ipsi Deo, neque aliud esse quam effectum ipsum extrinsecum, quamvis principium liberè productum ipsius actus sit intra Deum & reuera vitale. Quippe inquit de diuina libertate sentiendum est aliter, ac de nostra; nos enim habemus potentiam indifferentem, volitionem contingentem, & effectum extrinsecum, habemus videlicet libertatem ponendi actum in nobis aut non ponendi: Deus autem habet potentiam indifferentem, non intra se agendi aut non agendi, sed extra se, estq; omninò similis igni qui extra se posset ignire vel non ignire: vel etiam cogita voluntatem nostram, sicut actum suum potest producere vel non producere intra se, sic posse illum producere vel non producere extra se, habes libertatem diuinam ex se ipsa indifferentem ad agendum ad extra vel non agendum. Imò exemplum habetur etià in voluntate creata, quæ licet omnino necessaria sit per se ipsà immediatè se determinat ad primam suam volitionem, quæ contingens est. Sic in Deo nihil omninò liberum est præter externum actum, qui prodit ab actu existente necessario, sed indifferente ad agendum, & hanc sententiam Aureoli tamen verbis dissimulens, omninò tamen sequi videntur, Herice disp. 16. a. 61. qui ponit velle vnum sufficiens, alterum efficax, quod vltimum prorsus externum est. Et Recupitius q. 9. c. 2. ubi ponit duplicem complacentiam simplicem, alteram vt mundus sit, alteram vt mundus non sit, deinde effectum extrinsecum, in quo solo totam ponit indifferentiam; Vitalitas enim est in illa complacentia, quæ sit efficax, & libera per actum extrinsecum, in quo sola est libertas.

Sententia
Vasqui.

Secundò, molliuit sententiæ huius inuidiam Vasq. d. 80. ubi latissimè probat actum liberum Dei, prout est actualis determinatio, & tendentia constitui essentialiter, & veluti componi ex duobus, primum est, actus Dei necessarius & intrinsecus, alterum est effectus extrinsecus; vnum sine altero non est velle liberum: vtique simul quod vitalitatem includat & contingentiam, est actus Dei adequatè liber. Eadem est sententia Molinæ, hic art. 2. disp. 2. Arrubalis disp. 54. Granadi tom. 2. tract. 3. Basilij Pontij, aliorum plurium, qui tamen non eodem modo explicant illud extrinsecum; alij enim dicunt esse actionem ipsam, seu causalitatem: alij effectum causatum, sed hæc ad soluendam difficultatem parum conferunt, sicut quod ait Granadus esse in Deo actum efficacem quo velit disunctionem illam mundum esse, vel non esse, fieri autem determinationem ad creationem mundi per ipsam creationem mundi.

Sententia
Thomi-
starum.

Tertiò, eandem sine dubio sententiam sequuntur plerique Thomistæ, ac alij dum aiunt, actum liberum Dei non suppleraddere actui necessario aliud, quam respectum rationis ad effectum productum, nam illi nomine *respectus rationis* non intelligunt, nisi denominationem petita à forma extrinseca, quod est frequentissimum Thomistis & Vasqui, vel connotationem effectus extrinseci, nam illa sunt fundamentaliter respectus rationis; si enim intelligerent respectum rationis formaliter, seu figmentum intellectus nostri, certè loquerentur absurdissimè.

Omnes itaque illi negant velle Dei liberum esse

perfectiorem adequatè intrinsecam Deo, habentque fundamenta tria: Primò, quia quicquid est intrinsecum Deo, est summè necessarium, implicat vt quod est liberum, & contingens, sit summè necessarium, nam hæc duo contradictoriè opponuntur. Secundò, quia implicat esse formam totam in subiecto, quin ponatur effectus formalis, nunc in subiecto esset tota forma, quæ Deus diceretur nolens creare mundum, si nollet illum creare, nam est tota perfectio intrinseca, ergo Deus est verè nolens creare mundum. Tertiò, implicat dari effectum aliquem formalem intrinsecum sine forma intrinseca; sed nulla est forma, quæ Deus sit volens creare mundum; non enim est volens formaliter per actum vt est necessarius, neque per aliquid extrinsecum Deo: ergo nihil est quod Deum constituat formaliter volentem.

Assertio
negans.

Dicendum tamen primò est, velle Dei liberum neque adequatè, neque inadèquatè constitui per aliquid extrinsecum Deo, quodcunque illud sit, sed esse perfectiorem adequatè Deo intrinsecam, secundum omnia essentialia. Ita docent cum Suarez omnes doctores infra referendi, potestque pluribus rationibus demonstrari euidenter, quibus omis, tres mihi omninò satis erunt, sed meo iudicio claræ ac demonstratiuæ.

Prima pro
batio.

Prima sit à priori, velle Dei liberum, non constituitur essentialiter per id quod est posterius natura, quam ipsum velle Dei realiter, & formaliter liberum, sed operatio extrinseca, & omne id quod est extra Deum, est posterius natura ipso velle Dei, & amore libero, ergo ille amor liber non constituitur, vel adequatè, vel inadèquatè per aliquid extrinsecum Deo. Maior non videtur egere probatione, quia quod supponit aliud constitutum essentialiter non est constitutum illius essentialia, quod autem est natura posterius quam amor Dei formaliter liber supponit illud constitutum essentialiter. Probatur ergo minor, illud est posterius natura quam amor Dei liber, quod causatur per amorem Dei realiter, & formaliter liberum, tanquam per actum primum, sed omne quod est extrinsecum Deo causatur per amorem formaliter liberum, tanquam per actum primum, æque ac causatur per omnipotentiam, ergo illud est posterius natura quam amor Dei formaliter liber, tota difficultas est in minori, quam multipliciter aduersarij distinguunt. Probatur autem, illud quod causatur quia Deus non necessariò, sed formaliter liberè vult, causatur per amorem formaliter liberum, vt per actum primum, sed effectus extrinsecus causatur, quia Deus non necessariò, sed liberè vult, ergo causatur per amorem vt formaliter liberum. Prob. min. ille amor qui est actus primus, respectu effectus extrinseci, vel essentialiter differt ab actu necessario, vel non, si secundum ergo effectus ille necessariò causatur, si primum ille amor qui est actus primus (de illo enim solo loquor) est formaliter liber, alioqui malè dixisset scriptura omnia quæcunque voluit, fecit. Confirmatur tam amor liber, vt liber, est actus primus, respectu effectus, quam omnipotentia, sed omnipotentia, vt adequatè constituta, est prior natura effectui extrinseco, neque per illum constituitur, ergo neque actus liber, prout est actus primus, potest per illum actum secundum constitui.

Prima
causatio.

Respondent Aduersarij effectum extrinsecum causari per amorem specificatiuè, ac inadèquatè liberum non per amorem formaliter, & reduplicatiuè liberum, sicut causa, vt actu causans constituitur per connotationem effectus actualis, & tamen est prior natura quam effectus, sine quo tamen nec esse, nec intelligi potest. Sed contra videtur enim manere tota vis argumenti propositi. Nam primò id quod per modum actus primi producit aliud, est constitutum in

in ratione actus primi omnino independentem ab illo, sed amor liber reduplicatiue per modum actus primi producit effectum extrinsecum, ergo est constitutus independentem ab effectu extrinseco, in ratione actus reduplicatiue liberi. Probatur min. si amor liber formaliter ut liber non causat effectum, non magis esset verum, quod amor liber causat effectum ut actus primus, quam amor necessarius, sed magis verum est quod amor liber causat effectum ut actus primus, quam amor necessarius, est enim verum quod Deus liberè causat, non autem necessariò, & causat quia vult liberè, ergo &c. Neque valet exemplum de causa in actu secundo, nam illa etiam prout est actus primus influens, distinguitur adæquatè ab actu secundo, & quamvis sine illo non possit intelligi, tamen nego illam constitui per actum secundum.

Vegetur
argumen-
tum.

Deinde urgeo argumentum efficaciter, quia si aliquid extrinsecum Deo est constitutum amoris liberi admittendæ necessariò sunt hæc propositiones, Deus misit filium suum, quia mundum amauit, & ista, Deus mundum amauit quia misit filium suum. Imò propositio hæc, sic Deus dilexit mundum &c. hunc habebit sensum, Deus misit filium suum, quia misit filium suum, quoniam amare non erit aliud formaliter quam mittere filium suum. Hæc omnia sunt absurda, quia causa formalis, & efficiens sibi non possunt esse mutuo causæ ut suppono ex physica. Hic autem amor liber causat effectiue incarnationem, & incarnatio est forma constitutiva amoris liberi, quod absurdissimum est, & sanè ridiculas reddit illas omnes propositiones, omnia quæcumque voluit, fecit; sensus enim est, omnia quæ fecit, fecit. Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, operatur omnia quia operatur. Imò non minus in Deo amor liber antecedenter ad effectum aut actionem extrinsecam est adæquatè liber, quam amor voluntatis humanæ, sed amor voluntatis nostræ est adæquatè liber antecedenter ad operationem extrinsecam, ergo etiam amor Dei, non enim Deus aliter liberè agit extra se quam homo. Denique ipsa scientia libera non potest constitui per effectum extrinsecum, alioqui non esset posterior effectu extrinseco, ergo neque volitio libera constituitur per illum. Sed hoc magis constabit ex sequenti argumento.

Altera
ratio.

Secunda enim ratio sit planè ut opinor demonstratiua, si velle Dei liberum constituitur per aliquid extrinsecum, sequitur omnino quod Deus nullum habuit ab æterno amorem, aut decretum liberum actuale, quod repugnat scripturis & lumini naturali elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, venite benedicti patris mei, accipite paratum vobis regnum à constitutione mundi, & alia innumera. Probatur sequela manifestè, tunc non est actuale decretum liberum quando non est actu id per quod essentialiter illud constituitur, sed id per quod illud decretum actu constituitur, effectus nimirum extrinsecus non est actu ab æterno, ergo decretum illud non est actuale ab æterno. Neque dici potest quod effectus futurus sufficiat, nam eo modo est decretum, quo est eius constitutum, sed eius constitutum nempe creatio mundi, v. g. non est actu ab æterno, ergo decretum non est actu, sed est futurum, quod idem verum erit de scientia libera, si enim constituitur per effectum futurum, erit futura, sed non erit actu, nisi quando eius obiectum est actu. Neque lubet varias aduersariorum responsiones expendere quæ omnes diluuntur ex ea ratione quam attuli, quidquid enim attulerint semper verum erit amorem illum non esse actu ab æterno, cuius constitutum essentialiter non est ab æterno. Eodem argumento probaretur actus Dei esse præteritos, quia præte-

Tom. I.

rierunt obiecta per quæ illi constituebantur.

Tertia etiam eaque efficacissima ratio sit, quia certum est Deum multos habere actus liberos, quibus nihil physicum extra se producit, ergo actus ille Dei liber non constituitur physicè per effectum physicum. Antecedens multipliciter probari potest.

Tertia
ratio.

Primum exemplum sit dispensatio voti, aut alterius contractus, remissio peccati venialis, & reatus pænæ, imò & mortalis per puram condonationem extrinsecam, ut olim probaui, tunc enim nihil omnino extra Deum producit, per quod actus ille liber constituitur, neque satisfaciunt vllò modo qui dicunt promulgationem externam à Deo factam, esse sufficientem mutationem extrinsecam, per quam actus ille liber constituitur. Hoc inquam non satisfaciunt quia quod supponit condonationem, aut dispensationem, non est ipsa dispensatio, sed reuelatio dispensationis supponit dispensationem, cum sit eius significatio, quis dicat v. g. sacramentum quod est signum gratiæ esse gratiam. Deinde peccatum veniale, & reatus pænæ remittitur per solam condonationem extrinsecam, v. g. in indulgentijs & suffragijs, nunquid Deus reuelat condonationem hanc. Denique si commissi quatuor peccata mortalia, & explicite doleam tantum de vno, sed ex motu vniuersali, tunc remittentur peccata quatuor, & tamen in me nihil Deus producit, nisi quod produxisset si remisisset vnum duntaxat peccatum, & in me non est nisi actus ille contritionis qui esset, si non commissem nisi vnum, ergo illa condonatio non constituitur per aliquid extrinsecum.

Secundum exemplum non minus evidens est, quia Deus eundem effectum, & eandem actionem per quam producit mundum, potest dirigere in fines varios, ad quos illos actu non dirigit, creationem mundi v. g. dirigere potuit ad solam Christum, vel ad Angelos, incarnationem verbi dirigere potuit omnino eandem ad salutem dæmonum vel ad solam gloriam Christi, tunc nihil esset nouum extra Deum, quod nunc non sit, ergo actus ille non compleretur per aliquid extrinsecum. Imò potest Deus (ut postea dicam) prædefinire actus liberos nostros, tunc eodem modo dabit auxilia, & idem actus erit in nobis, ac si non esset præfinitus, ergo nihil erit extrinsecum quod constituat voluntatem hanc Dei.

Non satisfaciunt autem illi omnes qui aiunt mutari tunc necessariò actionem qua producit effectus qui vel dirigitur ad diuersum finem, vel qui prædefinitur. Non sufficit inquam hæc responsio primò, sicut Deus hunc terminum actionis potest dirigere ad alium finem, & prædefinire, sic dirigere potest ipsam actionem, hanc enim incarnationem, quæ de facto existit, & hanc Christi mortem, quare ad salutem Angelorum vel ad solam suam gloriam dirigere Deus non potuit, tam bene quam terminum actionis. Imò si actio non distinguitur à termino (quod probabiliter multi docent) non poterit Deus alios habere fines quam quos habuit. Et quis credat diuersam fore actionem, qua Deus dabit mihi gratiam, si sanctus Petrus eam mihi impetret, ab ea quæ fuisset, si sanctus Paulus eam impetrasset. Denique prædefinitio huiusmodi tolleret libertatem, quia poneret in me actionem cum qua est impossibilis negatio consensus, cum sit connexa tum præfinitione, & præfinitio cum bono opere.

Decreta
conditio-
nata.

Alterum exemplum est quia Deus habet multa decreta conditionata quæ nihil ponunt in re, & scientiam futurorum conditionalium, illa non possunt compleri per effectum extrinsecum, cum nihil ponant in re, v. g. videt Deus si vocarem Petrum, conuerteretur quem tamen non vocat, ibi nihil excogitabile

P

tabila

Voluntas
negatio-
num.

tabile prorsus est quid ponatur nouū, similiter dicen-
dum est de omnibus promissis conditionatis, ergo, &c.

Vltimum exemplum est in illis actibus positiuis, quibus Deus vult negationes, v. g. non vult facere alium mundum, alium Christum. Vnde argumentor, quod est verè positium non potest constitui per puram negationem. Hic nihil est præter negationem alterius mundi. Imò potuit Deus dicere, ego nihil volo creare, tunc extra Deum nihil omnino esset positium, & tamen esset in Deo actus verè positius, ergo, &c.

Iisdem argumentis impugnantur, qui volunt, velle Dei liberum constitui per respectum rationis, nam ille respectus rationis, vel sumitur formaliter, prout est merum figmentum intellectus & ens rationis, vel fundamentaliter sumitur pro fundamento illius respectus seu pro denominatione quæ petitur à forma extrinseca. Si primum actus Dei liber est fictum ens, & non reale cum constitutum eius non sit reale, sed fictum, si sumitur pro fundamento talis respectus, illud vel est extra Deum, & sic omnia redeunt argumenta prius facta: vel est intrinsecum Deo, & sic videndum est quomodo illud non sit necessarium, sed potuerit non esse.

§. II.

Quomodo actus ille liber constituatur per aliquid intrinsecum Deo.

Non fuit difficile ab actu libero Dei remouere omnia quæ sunt extra Deum, nunc longè operosius est inuenire quale sit illud intrinsecum Deo, quod nec sit contingens, quia est Deo identificatum, neque necessarium, quia est liberum. Hoc autem vt inuenirent varia excogitarunt subtilissimè Theologi, quibus displicet prius illud placitum Aureoli.

Sententia
Caietani.

Primo enim Caietanus quæst. 19. art. 2. non est veritus dicere actum Dei liberum, esse perfectionem aliquam liberam quæ ab æterno potuerit non esse in Deo. Consentit Caietano Fonseca, & Salaz, dum volunt actum Dei liberum esse realem extensionem liberam actus necessarij ad obiecta creata, quæ non sit intensiua perfectio, sed realitas tamen libera, quæ deesse Deo possit, & loco eius altera suffici. Idem vt audio placuit nuper Theologo subtilissimo qui vult actum Dei aliquem esse ab æterno in Deo & realiter esse Deum, realiter & essentialiter ad talia, & talia obiecta terminatum sine quibus nec esse nec intelligi possit entitatiuè, & cum tamen potuisset non esse, accensendi Caietano etiam sunt quidam recentiores ponentes in actu Dei libero, mysterium non impar Trinitati, vbi propter infinitatem verificantur ea, quæ videntur contradictoria; sicut enim eadem res est communicabilis, prout est essentia, & incommunicabilis prout est persona, sic idem actus voluntatis est necessarius prout terminatus ad Deum, & contingens prout terminatus ad creaturas, idem enim actus potuit non esse præcisè sub illo respectu, sed non sub omni respectu; cur? enim in Trinitate hoc ponetur non autem in libertate. Denique alij contingentiam formalem vtpotè Deo indignam reiicientes, explicari mysterium hoc posse putant, per virtualem contingentiam; dicunt enim actum Dei liberum, esse ipsummet actum necessarium, prout virtualiter est contingens, eo quod contineat omnem actum creatum, atque adeò per se ipsum facere possit totum quod faceret actus superadditus; si enim per virtualem distinctionem saluatur mysterium Trinitatis, cur? libertas per virtualem contingentiam non explicabitur. Hac enim posita facilis est explicatio difficul-

tatis alioqui insolubilis, & illa omnia rationabiliter in Deo ponuntur, imò negari nullo modo possunt.

Sententia
Suarez.

Secundò, Suarez disp. 30. metaph. sect. 9. altissimè omnino philosophatur de Deo; dicit enim Deum eodem actu simplicissimo & indiuisibili, velle omnia quæ vult, & nolle quæ non vult, siue necessarium siue liberè, quia idem omnino actus propter infinitam eminentiam est omnis volitio & omnis nolitio entitatiuè, atque adeò necessarius, quatenus comparatur ad intrinseca bona Dei, liber quatenus comparatur ad creaturas. Sed non ita tamen est liber quod possit esse vel non esse, sed quod possit sine villo addito per se ipsum terminari vel non terminari. Hoc enim ei conuenit ratione infinitatis, & eminentiæ, in genere actus purissimi, in quo continet perfectionem vniuersi actus, vt sine vlla sui mutatione possit respicere obiectum, vel non respicere, atque ita esse in Deo totus & non conferre illi adæquatum effectum formalem, quod omnino in creatis repugnat propter finitatem. Deus autem quia purissimus actus est, infinitus, & independens ab obiectis extrinsecis potest ad illa terminari vel non terminari sine mutatione vlla, vel additione facta in ipso actu interno. Quia verò semper dici potest illum respectum & terminationem esse aliquid reale non necessarium, quod si est intra Deum, admittitur entitas intrinseca quæ abesse à Deo potest: si est extra Deum, ergo actus liber constituitur per aliquid extra Deum. Optimè distinguit terminationem illam esse aliquid reale necessarium quoad esse, non necessarium quoad terminationem, & denominationem; illa enim denominatio ita est intrinseca, vt sit tamen cum ordine ad aliquid extrinsecum, quod secum aliquo modo inuoluit. Hac ille vt vides subtilissimè, quorum summa est actum intrinsecum Dei, eo quod secundum se sit omnis actus esse necessarium quoad esse, contingentem quoad terminationem. Quem modum plures imitati, voces tamen mutant dum aiunt actum esse liberum quoad acceptationem, quoad effectum formalem reddendi Deum volentem, quoad denominationem, quoad efficaciam. Nam illa eodem recidunt tradunturque ab Albertino tom. 1. coroll. 2. q. 2. Theologica.

Sententia
Salazaris.

Tertiò, Salazar. l. de concept. c. 24. dicit actum liberum Dei explicari optimè posse, si dicas illum esse actum Dei necessarium cum determinatione indifferenti ad res creandas, vel non creandas. Si autem quæras quid sit extrinseca illa determinatio & applicatio voluntatis ad obiecta, negat illam esse actionem ipsam extrinsecam quæ posterior est actu libero, sed esse ipsam entitatem voluntatis, vt propensam in actu primo, ad eliciendū talem actum secundum extra se. Hanc autem propensionem negat esse aliquid physicum positum in voluntate quod non erat ante, nam hoc esset physica prædeterminatio, sed esse quandam moralitatem, per quam intelligitur voluntas diuina, transferri ex statu remoto ad operandum in statum proximum sine sui mutatione: nam etiam in voluntate creata necesse est admittere actiuam determinationem ante determinationem formalem, quæ est actus ipse voluntatis; cum enim effectus determinatus nunquam procedat à causa indifferenti: volitio autem actualis sit effectus determinatus, necesse est vt voluntas prius natura, quam producat determinationem formalem, actiuè ac virtualiter intelligatur determinata, non per aliquid de nouo receptum, sed per suam entitatem vt propensam, & proximè applicatam ad hunc potius effectum, quam ad alium. Per hanc ergo determinationem causalem explicatur optimè libertas diuina.

Dicendum secundò est, Actum Dei liberum ita esse perfectionem

Affertio perfectiorem intrinsecam Deo, ut non non sit perfectio aliqua contingens quæ secundum esse abesse à Deo possit, nec extensio item perfectionis necessaria contingens & separabilis realiter à Deo, neq; aliquid virtualiter contingens, nec demum aliquid necessarium simul & contingens realiter.

Impugna- **tur con-** **tingentia** **formalis.** **Contin-** **gentia** **virtualis.** **Excludi-** **tur actus** **cōtingens** **& necessa-** **rius.** **Primò** enim Caictanum communiter omnes reijciunt, quia si perfectio aliqua realis potest in Deo esse quæ non est: vel si potest non esse realiter quæ nunc sit, datur in Deo vera & realis compositio, illa enim perfectio, quæ realiter abesse potest à Deo, existente perfectione necessaria, distinguitur realiter à perfectione necessaria. Secundò, ponitur in ipso Deo vera cōtingentia cōtraria enti necessario, aliquid enim quod realiter est Deus, potuit non esse ab æterno, & aliquid, quod nunc est nihil, potest esse Deus. Quæ, aliæque plura similiter impugnant extensionem illam realem perfectionis intensiue Dei ad creaturas, quam inuexere Fonseca & Salaz. nam illa est aliquid reale intra Deum quod potuit ab eo auferri. Et multò etiam magis destruit nuperum commentum, quo ponitur aliquid identificatum cum Deo, quod tamen potuerit non esse secundum entitatem quod est dicere Deum potuisse non esse, in quibus omnibus placitis nihil verū video, nihil solidi.

Secundò, quod non sufficiat contingentia virtualis actus necessarij probatur, quia ut Deus liberè velit creare mundum, & non habeat voluntatem illum non creandi, debet dari aliquid quod non esset si Deus esset nolens creare mundum, & contra, si Deus esset nolens creare mundum esset aliquid, quod nunc non est, alioqui Deus non est volens creare mundum. Sed nunc tota datur virtualis contingentia, quæ daretur si Deus esset nolens creare mundum; illa enim significat duntaxat, quod Dei actus sit infinitus & æquiualeat actui qui potest non esse, sed quamuis Deus esset nolens creare mundum, actus intrinsecus Dei æquiualeat huiusmodi actui, ergo actus Dei esset omnino idem tum realiter, tum virtualiter: ergo virtualis illa contingentia non sufficit. Deinde actus Dei eodem modo est liber quod est contingens, sed per te non est contingens nisi virtualiter, ergo nec est liber nisi virtualiter, esto igitur admittenda sit in actu diuino propter infinitatem contingentia virtualis, sicut inter essentiam & personas datur virtualis distinctio, nego tamen contingentiam virtualem sufficere, ut ostendi, quia libertas formalis exigit formalem, & non tantum virtualem contingentiam. Neque satis est ut perinde se habeat virtualiter, ac si posset non esse, sed requiritur ut realiter possit non esse secundum aliquid; sicut inter personas Trinitatis non sufficit virtualis distinctio, sed requiritur actualis.

Tertiò, denique commentum illud alterum quorundam recentiorum, ponentium in Deo actus duos virtualiter distinctos, vnum necessarium, alterum contingentem, vel potius vnum qui simul contingens sit, & necessarius efficacissimè reijci potest. Eadem enim habet, & plura incommoda quæ habet sententia Caictani. Primò enim, difficultatem libertatis augget tota difficultate mysterij Trinitatis, sine vlla necessitate, & tamen nihil in rota est obscurius fide Christiana. Deinde iuxta illam explicationem, verum omnino est dicere, illud quod nunc est putum nihil esse potuisse Deum, & id quod est Deus esse potuisse nihil, quod dici nequit. Deinde certum est illa distinguere realiter, quorum vnum existere potest altero non existente, actus Dei necessarius existere potuit non existente realiter actu contingente, ergo illi actus distinguuntur realiter. Neque par est ratio eorum, quæ affirmantur de diuina essentia, & personalitati-

bus; vna enim communicatur, altera non communicatur: producitur persona, non producitur essentia. Quæ omnia cum sint perfectiones optimè affirmari possunt de Deo, at verò esse contingens imperfectio est quæ in Deum cadere non potest.

Dicendum est tertiò, actum Dei liberum non ita esse adequatè intrinsecum Deo, ut non dicat in obliquo & terminatiue aliquid extrinsecum quod potuerit non esse, quamuis per illud nullo modo constitutur, sed tantum in obliquo & extrinsecè compleatur. Ita omnino censent Suares, & alij qui dicunt actum istum esse liberum, quoad terminationem, denominationem, determinationem, applicationem.

Ratio vniuersim est, quia quod est adequatè intrinsecum Deo, & cum illo adequatè identificatum, est simpliciter necessarium, sed actus liber non potest esse simpliciter necessarius, ergo ille non potest ita esse adequatè intrinsecus Deo, ut omnino sit cum illo identificatus, neq; includat saltem in obliquo & connotatiue aliquid extrinsecum. Declaratur ergo in omnibus modis loquendi quos ingeniosè inuenere doctores. v. g. dicit Suares actum Dei liberum, esse planè necessarium quoad esse, contingentem quoad terminari; sumo istud terminari & dico, illud vel est aliquid adequatè Deo intrinsecum, vel est extrinsecum.

Si primò ergo est simpliciter necessarium, neque indifferens est, ut sit, vel non sit, est enim aliquid reale, ergo vel in Deo, vel extra Deum: si autem est extra Deum, habeo quod volo; actus enim liber in conceptu suo includit aliquid extrinsecum saltem in obliquo. Idem dico ad alia quæ dicuntur vulgò quoad denominationem, determinationem, applicationem, nam illa realia sunt, vel ergo sunt in Deo, vel extra Deum, & recurrit argumentum sæpè factum.

Secundò, sequitur omnino ex ea sententia, quod tota forma possit esse adequatè in subiecto, cui tamen non communicabit effectum suum formalem, quo nihil dici potest absurdius, cum effectus formalis nihil planè sit, quam forma vnita subiecto: probatur autem sequela, quia forma per quam Deus diceretur nunc volens creare mundum, tota nunc in Deo reperitur, & tamen non denominatur, imò nec est nolens creare mundum, ergo est forma in subiecto, in quo non est effectus formalis. Neque dici potest actum Dei, propter infinitatem hoc habere, ut non conferat adequatè totum effectum formalem, sed terminetur ad obiecta prout vult, hoc enim conuenire enti infinito propter eminentiam. Sed contra nam æquè in ente infinito verum est quod forma esse non potest in subiecto, quin sit in eo effectus formalis, si effectus formalis sit etiam in ente infinito forma ipsa in subiecto, sed etiam in ente infinito, verum est quod forma in subiecto est effectus formalis. Sed neque dici secundò potest id esse commune omnibus formis respectiuis, ut non denominetur subiectum, donec ponatur aliquid extrinsecum, quod patet in relatione similitudinis, nam album non denominatur simile, donec ponatur aliud album: imò id habent omnes voluntates liberæ ut sine mutatione se determinent ad opposita. Sed contra, nam etiam de formis relatiuis verum non est quod adequatè sint in subiecto, & tamen non illud denominent, neq; illi conferant effectum formalem, includunt enim terminum sine quo integra non est relatio; ergo actus liber Dei eodem modo includit terminum quo illum includit relatio. Quod additur causam liberam determinare se ad opposita sine mutatione, verum non est quia determinatio formalis causæ liberæ est ipse actus voluntatis.

Tertia assertio vel le Dei cō- pleri per aliquid connotatum.

Prima ratio.

Secunda ratio.

Tertia
ratio.

Tertiò, verum etiam esset, quod daretur effectus formalis sine vlla forma reali, quæ daret talem effectum quod est contra lumen naturæ. Probo sequi, cum Deus vult creare mundum, duo tantum repertiuntur actus necessarii, & effectus extrinsecus, hic effectus formalis velle creare mundum neque adequatè, neque inadæquatè peritur ab effectu extrinsecoco ut dicis, neque ab actu necessario, ut est necessarius; nam ille ut sic causat necessariò, ergo datur effectus formalis sine causa formali, quod si dicas actum necessarium prout connotat effectum extrinsecum dici liberum, iam effectum extrinsecum ponis in conceptu essentiali actus liberi, quia connotatio dicit connotantem & connotatum.

Maneat ergo velle illud liberum Dei, neque constitui essentialiter per aliquid extrinsecum, neque ita esse intrinsecum Deo, ut non respiciat aliquid extrinsecum per modum extrinseci connotati, & puri termini, non autem per modum partis constitutivæ, quod quomodo fiat, & quomodo adequatè constituat actum liberum explicari debet.

§. III.

Fundamenta soluenda difficultatis, & eius resolutio.

IN his ergo tenebris, ut aliquid inueniri possit lucis triplex præmittenda est fax, prima de natura libertatis generatim, secunda in quibus conueniant libertas creata, & increata, tertia in quibus ambæ differant.

Requisita
duo ad li-
bertatem.

Certum igitur primò est, in omni libertate duo reperiri, primum est indifferentia tendendi in obiecta, vel non tendendi, secundum est determinatio ad vnum potius quam ad aliud. Indifferentia constituit essentiam libertatis antecedenter ad exercitium; in tantum enim facultas, aliqua libera est, in quantum est indifferens ut per se ipsam agat, vel non agat, determinatio est exercitium liberum huius indifferentiæ; nam tunc liberè agit cum se determinat ad vnam partem cum posset se determinare ad aliam: in eo autem consistit indifferentia, ut voluntas possit agere vel non agere, tendere vel non tendere in obiecta. Determinatio in eo est sita, ut voluntas ex se ipsa & ex proprio dominio, vnum faciat potius quam aliud, atque adeò se ipsa sic agat, ut possit non agere.

Ex quo primo sequitur, quod in omni libertate, nulla vnquam potest reddi ratio, quare voluntas velit nisi quia vult, ut rectè notat Anselmus l. de casu Diaboli c. 27. quia voluntas libera se ipsa determinat, ergo ideò tantum vult quia vult. Secundò, sequitur non requiri ad rationem principij liberi, ut possit intra se ipsum agere vel non agere immanenter, quia si potest se determinare ad opposita, quamuis immanenter non agat, erit liberum sine hac immanentia, potest autem se determinare ut dicitur postea.

Triplex
conue-
nientia li-
bertatis
creatæ ac
increatæ.

Certum est secundò, tria esse in quibus increata libertas, & creata inuicem conueniunt. Primò, in vtraque reperitur indifferentia ad agendum, vel non agendum, & vis determinandi se ad alteram partem, sicut enim voluntas quamuis necessariò fluat ab anima (iuxta sententiam probabilem) libera tamen est, quia est indifferens ad agendum tum intra tum extra se, sic actus Dei subsistens licet in se necessarius, liber tamen est, quia potest extra se agere vel non agere, tendere, vel non tendere. Secundò, in libertate tum creata, tum increata, reperitur determinatio actualis, quia vtraque quando amat potest non amare. Tertiò, in vtraque verum est dicere vult quia vult.

Certum est tertiò, duas illas libertates etiam in tribus differre, primò, quod principium creatum indifferens, est actus primus productiuus, & receptiuus

suæ determinationis formalis in se ipso, indiget enim aliquo addito ut sit actualis determinatio: principium autem increatum ita est indifferens ut nullo modo sit actus primus neque producit in se ipso suam determinationem formalem sed est se ipso velle subsistens & actus secundus, qui est simul principium indifferens, & determinatio seu tendentia in obiectum, principium tendens, & tendentia. Secundò in libertate creata exercitium actuale liberum est affectus elicitus immanenter productus, atque adeò nunquam illa liberè vult quin mutetur, in Deo, ut dixi, nullum est velle productum atque adeò sine sui mutatione odit vel amat. Tertiò, libera volitio creata speciem sumit ab obiecto ideoque si est, necessariò tendit in hoc, non in aliud obiectum, & est libera quia potest esse vel non esse, volitio diuina non specificatur ab obiectis ad quæ tendit sed potest immutata manens tendere, vel non tendere in obiecta.

Triplex
discursus.

His positis ad solutionem difficultatis declarandum est quid sit in Deo libertas illa per modum principij indifferentis & per modum exercitij ac tendentiæ, & quomodo vtrumque illud sit intrinsecum Deo.

Dicendum est quartò, libertatem diuinam si sumatur, per modum principij indifferentis esse semper perfectionem adequatè intrinsecam Deo, non distinctam ab actu necessario, nisi ratione.

Ratio est, quia ibi libertas est perfectissima per modum principij ubi est principium vitale, intrinsecum, indifferens, ad agendum vel non agendum, actus Dei licet improductus, & omnino necessarius quatenus respicit extrinsecam bonam Dei, est indifferens ad tendendum in obiecta, vel non tendendum, ergo datur in Deo libertas per modum principij. Deinde quod illa sit adequatè intrinseca patet quia si determinaretur ab extrinsecoco iam non esset liberum, neque tamen est actus primus quia nihil in se producit aut recipit.

Libertas
per mo-
dum prin-
cipij.

Dicendum est quintò, dari etiam in Deo libertatem per modum exercitij & determinationis vitalis quæ in recto non est aliud, quam actus Dei simplex & necessarius prout infinitus in ratione tendentiæ in obiecta, & in obliquo, & obiectiuè completur per effectum & obiectum extrinsecum.

Libertas
per mo-
dum exer-
citij.

Primò enim, ita sequitur ex refutatione duarum sententiarum oppositarum nam actus Dei liber non constituitur vel adequatè, vel inadæquatè per effectum extrinsecum, quem causat; alioqui effectus esset prior se ipso, non posset intelligi Deus velle aliquid liberè ab æterno, multi sunt actus diuini quibus nihil noui producitur in rerum natura, sed neque amor ille liber est ita intrinsecus Deo, ut non connotet aliquid extrinsecum vel tanquam effectum vel tanquam obiectum, alioqui esset simpliciter necessarius, & non posset non esse quod repugnat libertati, daretur forma in subiecto sine vllò effectu formali, & effectus formalis sine forma quod implicat in adiecto, ergo actus liber includit in recto, & constitutiue actum Dei necessarium infinitum in omni genere actus, & in obliquo connotat obiectum extrinsecum quod poterat non connotare.

Prima pro-
batio.

Secundò, in rebus etiam creatis tria sunt in quibus eadem omnino difficultas est. Nam licet ipsæ, per se solas totam tribuant denominationem, & effectum formalem completè tamen illam non tribuunt, nisi addito extrinsecoco, quod non est constitutum formæ aut effectus formalis sed tamen ita necessariū est ut sine illo non possit subiectum denominari habens talem formam. Huiusmodi sunt relationes omnes etiam prædicamentales, nam tota paternitas in patre residet, quamuis in obliquo impotret filium, sine quo pater non dicitur pater; & tamen filiatio non est

Secunda
probatio.

pars

pars paternitatis, alioqui pater aeternus non esset adaequatè pater. Deinde in relationibus transcendentibus, id videtur etiam manifestius, nam visio non constituitur intrinsecè per obiectum, & tamen essentialiter illud respicit, & actio effectum. Secundò, duratio tota est intrinseca rei, & tamen in obliquo, & connotatiuè includit tempus extrinsecum: igitur actus Dei liber quamvis sit adaequatè intrinsecus secundum totum constitutum formale, in obliquo tamen connotare, potest aliquid extrinsecum, per quod non constituitur quamvis sine illo non sit talis actus. Tertium exemplum est in vocatione quam verior sententia docet identificari cum re locata, quam solam dicit in recto, quamvis in obliquo connotet locum.

Sententiarum conciliatio. Et hoc volunt omnes qui docent actum Dei liberum esse necessarium quoad esse, sed contingentem quoad terminationem, denominationem, connotationem. Cogita enim in Deo vnicum actum substantentem, independentem, infinitum, qui propterea essentialiter sit omnis volitio, ac nolitio, atque ita propter eminentiam & infinitatem ita dominium habeat in se ipsum, ut sine additione vlla vel detraktionem possit pro arbitratu suo tendere in vnum magis quam in aliud, atque adeò includat terminum tanquam aliquid in obliquo sine quo formaliter non est talis. Hoc est velle Dei liberum de quo disputamus.

Dices redire difficultatem nam illa connotatio est aliquid reale vel ergo est adaequatè Deo intrinseca, & sic est aliquid simpliciter necessarium, vel est aliquid extrinsecum saltem inadaequatè, & sic actus liber constituitur per aliquid extrinsecum.

Respond. illam connotationem secundum quod dicit in recto & constitutiue, esse aliquid intrinsecum, extrinsecum autem secundum id quod dicit in obliquo & terminatiue; illud enim extrinsecum non constituit sed terminat actum liberum, ut patebit magis ex sequentibus.

§. IV.

Prima difficultas ex summa necessitate omnium eorum quae sunt in Deo.

Contra praedictam resolutionem in primis facit summa necessitas omnium eorum quae sunt in Deo, ut saepe supra indicatum est.

Primum argumentum. Primò enim, quidquid est intrinsecum Deo est simpliciter necessarium, actus ille liber secundum essentialia, ut dicis, est adaequatè intrinsecus Deo, ergo actus liber secundum essentialia est simpliciter necessarius, quod prorsus implicat, quia actus liber ut est formaliter liber, essentialiter est contingens, alioqui non est liber ut sic, unde argumentor per illud actus liber constituitur essentialiter per quod constituitur ut est non necessarius sed contingens, actus Dei non constituitur contingens per aliquid adaequatè intrinsecum Deo, ergo non constituitur liber essentialiter per aliquid adaequatè intrinsecum Deo. Confirmatur quia si Deus esset nolens creare mundum, daretur actus essentialiter distinctus ab eo qui nunc est, quia volitio & nolitio essentialiter differunt ut patet, ergo tunc daretur aliquid intrinsecum Deo, quod nunc non est essentialiter, & nunc datur aliquid quod tunc non esset, si actus liber essentialiter est adaequatè Deo intrinsecus.

Neque dicas actum liberum compleri debere per extrinsecum connotatum, alioqui non est formaliter liber. Sed contra illud extrinsecum connotatum, vel est essentialia actui libero formalissimè sumpto, vel non est essentialia, si est essentialia ergo actus liber constituitur per aliquid extrinsecum: si non est essentialia ergo eo dempto est tota denominatio actus forma-

liter liberi. Imò probo illud esse omnino essentialia & constitutum, nam illud quod est distinctum alicuius actus ab altero actu, est constitutum eius, & essentialia, sed volitio creandi mundum non differt à nolitio nisi per extrinsecum connotatum, ergo illud est constitutum nolitiois, atque ita incidit in sententiam Vasquis.

Secundò, quoties datur in subiecto integra forma denominans secundum omnia essentialia, ibi datur integra denominatio & effectus formalis ut saepe dixi, sed si amor liber secundum totam suam essentialiam est intrinsecus Deo, datur tota nunc forma in Deo, quae Deum constitueret nunc nolentem actu creare mundum, ergo nunc Deus est formaliter nolens creare mundum.

Neque dicas connotatum extrinsecum deesse.

Sed contra, nam illud quod est posterius tota formâ denominante, posterius etiam est tota denominatione, & toto effectu formali, neque potest illum impedire, sed connotatum extrinsecum est posterius tota formâ constituyente actum liberum, ergo est posterius toto effectu formali, neque potest illum impedire. Deinde ubi est tota ratio ponens extrinsecum connotatum, & connotationem, ibi est connotatum & connotatio, sed perfectio illa intrinseca per te est tota ratio ponens connotatum illud extrinsecum, ergo ubi est illa perfectio intrinseca, ibi etiam debet esse tale connotatum. Denique illud quod reuera est in subiecto potest dici de subiecto, sed tota illa tendentia libera secundum omnia essentialia est in Deo ergo de illo dici potest.

Tertiò, manifestè insto, si nihil nunc Deo deest ut dicatur velle creare alterum mundum, Deus est nunc volens creare alterum mundum, sed nihil nunc illi deest. Quod probo, si Deus habet nunc totum quod ego habeo, quando volo ambulare, nunc nihil Deo deest ut velit creare alterum mundum, sed habet nunc omnia quae ego habeo quando volo ambulare, ergo nihil Deo deest. Probo minorem, nam solus deest alter mundus, sicut mihi volenti ambulare deest ambulatio, sicut ergo absurdum esset dicere, quod mihi nihil nunc deest ad volendum ambulare, quam actualis ambulatio, sic absurdum est dicere, quod nihil nunc Deo deest ut velit alterum mundum creare, quam alter mundus ergo nunc Deus est verè determinatus ad creandum alterum mundum, cum nihil ei desit ad talem determinationem.

Quartò, actus intrinsecus Dei est essentialiter omnis volitio, & nolitio, ergo non est magis volitio quam nolitio, sed ut sit essentialiter determinatio ad vnum, debet esse potius volitio quam nolitio, ergo ut sit essentialiter determinatio ad vnum, non sufficit perfectio intrinseca Dei. Maior clara est, quia indifferentia ad plura, & determinatio ad vnum sunt contradictoria, neque conuenire possunt eidem respectu eiusdem, ergo implicat ut actus essentialiter indifferens, sit determinatio sine additione aliqua vel detraktionem.

Ad primum Resp. concedendo, quod quidquid est intrinsecum Deo est necessarium eo modo quo est intrinsecum; si enim sit intrinsecum secundum totum quod dicit tunc in recto tunc in obliquo, est etiam necessarium secundum omnia, si autem est intrinsecum secundum ea quae dicit in recto tantum, non est necessarium nisi secundum ea quae dicit in recto. Dixi autem actum liberum, formaliter ut liberum esse intrinsecum secundum ea quae dicit essentialiter, & in recto, non secundum id quod dicit in obliquo, & terminatiue, unde sequitur quod est necessarius secundum ea quae dicit in recto.

Ad confirmat. fateor complacentiam simplicem, & displicentiam in Deo, formaliter & essentialiter

Secundum argumentum.

Tertium argumentum.

Quartum argumentum.

Solutio primi argumenti.

differe & illas semper ac essentialiter esse in Deo, quando Deus est actu volens tunc complacentia necessaria terminatur liberè ad existentiam, quando est nolens tunc displicentia terminatur ad non existentiam. Concedo igitur quod si Deus esset nolens creare mundum, esset in Deo actus diuersus in obliquo & terminatiuè, sed non esset diuersus secundum id quod dicit in recto & essentialiter, quia illa displicentia simplex nunc est in Deo, sed non terminatur ad negationem existentie mundi, imò potius complacentia simplex quæ necessariò est in Deo, terminatur liberè ad eius existentiam. Nam actus odij & amoris differunt etiam formaliter secundum id quod dicunt in recto; odium enim dicit displicentiam in recto, & amor dicit complacentiam, alioqui non posset explicari quomodo Deus concurrente ad peccatum non amaret æquè peccatum ac concurrere ad bonum opus illud amat. Nam in vtroque actu terminus extrinsecus ponitur, sed in vno est displicentia in altero est complacentia.

Quod additur illud obliquum esse actui libero essentiali, distinguendum est, vel enim *essentiale* significat illud quod constituit aut componit essentiam & sic nego connotatum extrinsecum esse actui libero essentiali: vel significat illud omne quod terminat essentiam sine quo denominari non potest talis essentia, quamuis sit omnino extrinsecum essentiae, illaque posterius. & sic dici potest essentiali, sed omnino improprie: sicut obiectum visum est extrinsecum visioni, & tamen sine illo denominari non potest visio quæ terminatur ad illud essentialiter. Similiter ergo extrinsecum connotatum, est distinctiui actus terminatiuè solùm, & in obliquo, non est distinctiui essentialiter & in recto. Volitio enim & nolitio in Deo ratione differunt essentialiter per ordinem ad obiectum, terminatiuè autem per ipsa obiecta, sicut relata extrinsecè differunt per terminos, intrinsecè autem per ordinem ad tales terminos.

Solutio
secundi.

Ad secundum, eadem responsio est, vbi datur integra forma denominans secundum ea quæ dicit tum in recto tum in obliquo, ibi datur effectus formalis, & denominatio, concedo, vbi datur forma denominans secundum ea tantum quæ dicit in recto, nego. Forma enim respectiua sæpè reperitur tota in subiecto, quod tamen non denominat ex defectu alicuius extrinseci. Quod dixi semper euenire in relatione, vbi catione, duratione. Effectus enim formalis in connotatiui est forma in subiecto, secundum quod illa forma dicit tum in recto tum in obliquo. Neque obstat quod hoc connotatum sit posterius formæ intrinsecæ denominante, & denominatione, quia est posterius secundum ea quæ forma illa dicit in recto non secundum ea quæ dicit in obliquo, & connotatiuè.

Ad id quod additur, formam illam denominantem cum sit actualis determinatio voluntatis se sola sufficere ad ponendum extrinsecum connotatum, distinguere debet; sufficit enim se sola ad ponendum liberè illud connotatum, non sufficit ad ponendum illud necessariò. Sicut si diceret posita voluntate hominis, ponitur totum quod sufficit ad amandum, ergo ponitur amor, falsa esset consequentia, quia voluntas est causa ponens liberè suum actum.

Denique fateor illud quod est in subiecto posse dici de subiecto eodem modo quo est in subiecto, cum ergo volitio illa & tendentia libera non sit in subiecto nisi secundum ea quæ dicit in recto, non potest aliud de subiecto dici, sed hæc non est formaliter volitio.

Solutio
tertij.

Ad tertium, Resp. idèd nunc non esse in Deo actuale decretum creandi alterum mundum, quia voluntas Dei ex dominio quod habet non tendit ad creandum alterum mundum, cum posset se ipsa in illum rendere, non deest ergo illi tantum alter mundus, sed

tendentia & connotatio talis mundi, quæ tendentia in recto, & formaliter est actus necessarius, sed pro vt contingenter, & liberè connotat obiectum extrinsecum in quod tendit ex dominio in se ipsum. Quod enim voluntas creata propter finitatem facit per actum superadditum, hoc voluntas diuina propter infinitatem facit sine actu superaddito.

Solutio
quart.

Ad quartum, Resp. disting. antecedens, actus intrinsecus Dei est essentialiter omnis volitio & nolitio, secundum ea quæ volitio, & nolitio dicunt in recto concedo, secundum id quod dicunt in obliquo & terminatiuè nego. Vnde indifferentia negat quidem determinationem actualem adæquatè sumptam, non determinationem actualem sumptam secundum id quod dicit in recto.

Instantia.

Instabis, nostram explicationem easdem pati difficultates quas contra sententiam Valsquis obieciimus. Primò enim, actus externus pendet à volitione Dei adæquatè libera, ergo tota illa denominatio prior est effectui, & connotato extrinsecò. Deinde non vitabitur circulus; verum erit enim quod Deus agit quia vult & vult quia agit; effectus enim complet liberam volitionem Dei. Imò connotatio posterior est fundamento & termino, nam relatio exurgit posito fundamento & termino: ergo effectus extrinsecus prior est actu libero Dei plenè constituto per talem connotationem. Denique nullus in Deo erit actus inefficax, & conditionatus.

Resp. nihil ex doctrina quam proposui sequi eorum quæ in sententia Valsquis videntur non posse solui. Primò, enim concedo effectum extrinsecum pendere à voluntate Dei adæquatè libera, atque aded totam hanc denominationem esse priorem effectui extrinsecò, quamuis semper illa sit in ordine ad extrinsecum connotatum sine quo non est illa denominatio, quæ nec includit, nec supponit illud connotatum tanquam aliquid prius, sed tantum in illud tendit tanquam in aliquid extrinsecum & posterius. Secundò, circulus hic nullus esse potest, quia cum effectus extrinsecus sit extra totam essentiam actus liberi, non potest in vilo sensu esse verum quod Deus velit, quia agit, sed tantum agit, quia vult. Effectus enim est id, in quod tendit actus liber, non autem id quod constituit actum liberum, & verum semper est effectum extrinsecum esse posteriorem actu adæquatè libero. Connotatio secundum id quod dicit in recto & in obliquo, posterior est positione termini. Connotatio autè secundum id quod dicit in recto est prior termino. De actibus inefficacibus postea videro.

§. V.

Secunda difficultas ex immutabilitate actus diuini.

Alterum, quod videtur obesse allatæ resolutioni est immutabilitas Dei omnimoda.

Primum
argumen-
tum.

Primò enim implicat, vt eadem forma quæ denominat subiectum intrinsecè, omnino immutata manens, non denominet illud intrinsecè, alioqui duo contradictoria essent vera de aliquo successiue sine vlla mutatione, sed Deus denominatur intrinsecè volens creaturam, per formam intrinsecam, ergo est impossibile, vt sine mutatione, sit nolens illam creaturam, ergo si actus Dei est liber, necessaria erit in Deo mutatio. Maior est certa, quia duo extrema contradictoria non possunt eidem conuenire simul, ergo neque successiue sine mutatione.

Secundum
argumen-
tum.

Secundò, tunc diuina voluntas mutatur, quando in posteriori signo habet aliquid intrinsecum quod non habebat in priori signo, sed Deus ab æterno prius habet statum indifferentie quam statum actualis determinationis intrinsecæ: nam vt sit in statu determina-

tionis actualis cum prius esset in statu indifferentiæ, habet aliquid quod non habebat in illo priori signo, imò si esset determinatus ad oppositum aliam haberet determinationem intrinsecam, ergo mutaretur.

Tertium argumentum. Tertio, implicat dari nouam connotationem quin detur fundamentum aliquod nouum talis connotationis, sed datur noua connotatio quando datur actus liber diuersum connotans effectum, ergo datur fundamentum aliquod nouæ huius connotationis. Illud fundamentum nouum non est extra Deum, quia Dei determinatio est prior, quàm omnis mutatio ad extra: imò sine mutatione ad extra Deus determinatus concipitur, vt cum remittit pœnam, peccatum veniale, obligationem voti, ergo illud fundamentum nouum est intra Deum, atque ad eò mutatio.

Quartum argumentum. Quarto, si Deus ab æterno potuit sine additione vlla vel detractioe transire à statu indifferentiæ ad statum actualis volitionis, omnino immutatus, potest etiam nunc, sine vlla mutatione velle de nouo, id quod prius nolebat, si enim nulla tunc fuit mutatio, neque nunc erit; sed consequens illud nemo admittit: ergo neque admitti debet antecedens.

Solutio primi argumenti. Ad primum, Resp. sæpè dictum esse posse dari nouam denominationem intrinsecam respectiuam, per solam mutationem extrinsecam, vt constare potest ex omnibus relationibus & connotationibus quando Deus ex non volente fit volens determinatè, nulla fit mutatio intra Deum, sed in obiecto mutatio semper aliqua fit, vel physica vel moralis, quæ sufficit, vt noua intra Deum esse possit denominatio.

Solutio secundæ. Ad secundum Resp. concedendo illam maiorem tunc diuina voluntas mutatur, quando in posteriori signo habet aliquid intrinsecum, quod non habebat in priori signo, nego autem minorem; quando enim Deus est in statu indifferentiæ habet totum intrinsecum quod habet in statu determinationis, sed nõ habet tamen totum quod in statu determinationis connotat in obliquo, & eodem modo dicendum est, si determinatus esset ad oppositum eadem enim esset secundum entitatem determinatio.

Solutio tertiæ. Ad tertium, Resp. ad illam maiorem, non potest dari noua connotatio, nisi detur nouum fundamentum huius connotationis, primò quidem illam esse falsam in omnibus relationibus. Nam certum est quod relatio noua resultare potest ex positione noui termini, stante fundamento eodem modo quo erat prius. Secundò, eadem maior falsa est in causis liberis, nam ratio tota vt sæpè dixi cur voluntas velit, est, quia vult; causa enim libera cum indifferens sit, hoc necessariò habet vt sine sui mutatione possit tendere ad opposita, eo quod habeat vim se determinandi. Cum ergo quæris fundamentum huius connotationis quæris rationem, cur Deus velit creare mundum, v. g. respondeo autem, quia est perfectè liber, & quia habet vim intrinsecam se determinandi ad opposita, frustra igitur nouum quæris fundamentum nouæ huius connotationis, cum actus Dei sit propter infinitatem, omnis volitio, & nolitio, & sine vlla sui mutatione possit respicere hoc vel hoc obiectum. Quomodo autem ad hoc necessaria sit mutatio ad extra. Dicitur statim.

Solutio quartæ. Ad quartum, Resp. quod si sola obfaret immutabilitas, posset Deus nunc in tempore esse volens id, quod prius noluit, vt benè probat argumentum. Sed hoc tamen esse impossibile, quia esset inconstancia & leuitas in Deo, quæ non minus ei repugnat quàm physica mutatio: cum ergo Deus ab æterno habeat omnia præsentia, & eum nihil lateat, decreuit circa omnia, quid vellet facere, nunc autem si mutaret sententiam, etiam si non propterea tamen mutaretur Physicè, moraliter tamen leuis esset & inconstans sicut homo

qui postquam aliquid decreuit mutatâ postea mente suscipit aliud concilium.

S. VI.

Tertia difficultas ex actibus, conditionatis & inefficacibus & negatiuis.

Postremò, contra datam resolutionem facere potissimum videtur, id, quod Vasqui & Aureolo tertio loco opponebatur, videlicet multos esse posse actus in Deo per quos nulla fit mutatio extra Deum. Nam actus Dei ex sententia, quam proposui, etiam si secundum omnia constitutiua intrinsecus sit, dicit tamen in obliquo & terminatiuè aliquid extrinsecum, atque ad eò esse non potest sine mutatione aliqua extrinseca, atqui multi sunt actus in Deo in quibus vt superius ostendebam nulla est extra Deum mutatio.

Primò enim, actus sunt in Deo conditionati, quando dicit Deus, si Anti-Christus non peccet, volo eum saluari, vel etiam quando videt per scientiam conditionatam, si taliter vocetur Anti-Christus, saluabitur, tunc nihil prorsus ponitur extra Deum, quod non esset, si Deus non haberet tale decretum, & talem scientiam, ergo manifestum est in his actibus, quod nulla fit mutatio extra Deum. Quæ tamen necessaria est, quia vt Deus dicatur volens vel sciens conditionatè, datur aliquid in rerum natura quod non esset, si Deus nec esset volens, nec sciens, non est aliquid intra Deum, ergo est extra Deum.

Secundò, idem valet in omni simplici complacentia, v. g. dicit Deus vellem salutem Luciferi, nam ex vi huius actus nihil est nouum, imò si aliquid esset noui, iam actus inefficax non esset, sed efficax. Idem dicendum est de remissione obligationis, v. g. peccati & reatus pœnæ, per puram condonationem, dispensationem voti, & matrimonij, aut alterius contractus. Neque recurrere licet ad mutationem moralem factam extra Deum, nam illa semper supponere debet mutationem physicam: quæro enim quid sit moralis mutatio, nisi aliquid fundatum in aliquo nouo physico. Imò mutatio illa moralis est duntaxat denominatio ab actu Dei libero, sed illa denominatio ab actu libero non potest esse terminus complens actum liberum, cum sit posterior toto actu libero, alioqui manifestum est quod actus liber esset obiectum sui ipsius, ergo mutatio illa moralis est insufficiens.

Tertio, idem dico de illis actibus quibus Deus diuersos fines præscribere sibi potest eiusdem effectus, Christum, v. g. potuit ordinare ad salutem etiam Angelorum; tunc enim idem esset Christus, idem Angeli, & idem homines, ergo nulla est extra Deum res noua quæ terminet illam connotationem. Imò sæpè Deus ordinat media quædam ad finem, ad quem ex sua natura ordinata non erant, tunc illa ordinatio nihil imprimit nouum tali medio: quæro enim quid sit in rerum natura quod non esset, si non esset talis ordinatio, & demum cum ordinatum dicitur medium, non potest denominatio illa esse intrinseca medio vt patet, neque illi extrinseca, sic enim deberet aliquid nouum esse additum Deo, vnde talis peteretur denominatio.

Quarto, quando Deus vult aliquam negationem actu positiuo, tunc nulla fit mutatio circa talem negationem, imò negatio non potest esse complementum actus positivi. Denique sicut dari potest in nobis pura omisso libera ita & dari potest in Deo, in illo verò non est assignabilis vlla mutatio extrinseca.

Ad primam & secundam Respondeo admitti omnino debere in Deo actus conditionatos, quibus nullus efficax actus adiunctus sit. Primò enim certum est quod Deus voluntatem habet concurrendi ad actus liberos omnium hominum, etiam illos

Actus conditionati.

Simplices complacentiæ.

Diuerfitas finium.

Quomodo sint actus conditionati & inefficaces.

illos qui non fiunt, vbi nullus apparet iunctus esse actus efficax. Deinde habet Deus voluntatem saluandi omnes homines si velint: illa voluntas prior est electione mediorum, & est verè libera. Deinde nulla ratio cogit negare actus inefficaces & conditionatos, cum enim actus Dei prius existat essentialiter quàm fiat mutatio in obiecto per quam nullo modo constituitur, non est necesse intelligere mutationem vllam physicā in obiecto vt intelligatur actus liber, sed sufficit mutatio tantum moralis, non potes autem inuenire actum vllum inefficacem, in quo obiectum non mutetur moraliter v.g. cum Deus vult salutem omnium hominum, transit illa salus à statu purè possibili ad statum futuri sub conditione. Cum Deus videt si taliter vocetur Anti-Christus salutem assequetur, videt salutem Anti-Christi futuram, si talis ponatur vocatio. Idem dico de dispensatione voti, condonatione peccati, dissolutione contractus, vbi semper moralis mutatio interuenit; Deus enim remittit ius quod habebat, vel destruit ius quod habebat alter, vnde manet sublatum votum; condonatum peccatum, contractus dissolutus, aequè ac si actus in Deo existens causatus esset de nouo, quod enim mutatio causata in obiecto, moralis sit vel physica parum interest, sicut & parum interest quod actus de nouo productus sit, vel quod æquiualeat actui qui productus esset de nouo. Nego autem esse impossibilem mutationem moralem sine præuia mutatione physica, in qua nego illam necessariò fundari, sicut & nego illam esse duntaxat denominationem ab actu Dei, est enim aliquid causatum per illum actum, nempe ius quod est destructum, & alia huiusmodi quæ in creatis etiam fieri possunt sine mutatione physica, vt patet in pura omissione, & multò magis in Deo qui habet aliquid æquiualens physicæ mutationi.

Ad tertiam Respon. posse quoque Deum velle medium propter aliquem finem, ad quem illud ex sua natura non ordinetur, vt rectè probat argumentum. Christus enim v. gr. fuit ordinatus ad salutem hominum, ad quam poterat non ordinari. Vt autem respondeam argumento dico iuxta principia prius posita, illam ordinationem essentialiter & formaliter esse ipsum actum Dei necessarium qui propter infinitatem & eminentiam potest sine additione vlla vel detraktionem, esse volitio, & nolitio eiusdem obiecti, prout connotat tamen mutationem moralem factam in ipso medio, nam illud nunc post ordinationem moraliter alio modo se habet quàm ante ordinationem, ex eo quod sit propter illud, non propter aliud id est sit causa illius & non alterius, quod sufficit ad diuersam denominationem.

Quomodo
circa ne-
gationes.

Ad quartam Resp. quod quoties Deus vult aliquam negationem actu positiuo, tunc moralis sit mutatio circa talem negationem, quatenus forma ei opposita incipit esse impossibilis; posset autem esse pura omisio in Deo, sicut illa esse potest in voluntate creata, nisi obstarat summa perfectio prouidentiae, quæ ab æterno habet omnia digesta, & ordinata, sicque non se habet negatiue circa res non futuras, sed positiuo actu tendit in omnia futura, & in omnia non futura.

QVÆSTIO III.

De reliquis proprietatibus voluntatis diuinae.

Explicatâ libertate in qua totum latet Enigma voluntatis diuinae, non erit difficile quatuor alias eius proprietates exponere quæ adiunctæ sunt libertati, prima est efficacia, secunda immutabilitas, tertia ordo decretorum, quarta sanctitas quæ complectitur inpeccabilitatem, & virtutes omnes.

IN tribus sita esse videtur hæc efficacia. Primò, quod voluntas Dei semper impleatur. Secundò, quod omnium rerum sit causa. Tertio, quod se sola sufficiens sit ad faciendam in rerum natura nouam denominationem, & supplendum effectum formalem nouum.

Triplex
difficultas.

Ratio dubitandi primò est, quia nulla voluntas beneplaciti esse potest in Deo quæ non sit absoluta, ergo nulla est voluntas beneplaciti quæ non impleatur. Probo antecedens, si aliqua esset voluntas beneplaciti conditionata illa conditio necessariò esset ipsa voluntas Dei, v. gr. si dicat Deus volo saluare hominem si conuertatur, idem est, ac si dicat, volo saluare hominem, si voluero illi dare auxilia quibus video illum consensurum, hoc autem absurdum est, quia sic voluntas Dei erit conditio ad voluntatem Dei.

Secundò, voluntas Dei applicat omnipotentiam mediante intellectu, qui dirigit eam immediatè, ergo voluntas Dei mediatè solum concurret.

Tertio, per solum actum voluntatis diuinae potest intelligi effectus formalis moralis nouus, extra Deum ergo per eundem intelligi etiam potest nouus effectus formalis physicus non est enim maior ratio vnius quàm alterius. Deinde per illud decretum Dei saltem virtualiter nouum, multæ debent explicari nouæ denominationes physicae, alioqui oportebit infinites multiplicare modos distinctos realiter, v.g. vbicatio, & duratio, vel sunt modi distincti vel explicantur per solum Dei decretum, v.g. possunt existere Petrus, locus Lugdunensis, & creatio Petri, quin Petrus sit in loco Lugdunensi, connotare locum, esse indistans est aliquid distinctum à Petro, loco, & creatione Petri, hoc autem nihil aliud est quàm decretum Dei creantis Petrum Lugduni, & non alibi, ergo per solum Dei decretum noua saluatur denominatio, & nouus effectus formalis. Idem argumentum fieri potest de duratione aliisque pluribus denominationibus physicis, quas per huiusmodi decreta explicamus facilius quàm per congeriem tot entitatum modalium.

Dico primò, voluntas Dei quoties absoluta est semper impletur, multæ tamen sunt voluntates conditionatæ quæ nunquam impleantur. Ita S. Thomas art. 6. quod immeritò Scotus negat.

Voluntas
Dei abso-
luta sem-
per imple-
tur.

Ratio est, quia si aliqua esset voluntas Dei absoluta quæ non impleteretur, deberet dari aliquid extra Deum, quod impediret operationem diuinæ omnipotentiae applicatæ per voluntatem efficacem: hoc autem statim patet esse impossibile quod autem aliqua detur voluntas Dei conditionata, quæ non impletur semper, constat ex voluntate conditionata saluandi omnes homines quam esse in Deo quæstione sequenti demonstrabitur.

Dico secundò, voluntas Dei libera prima est & immediata causa omnium rerum non minus immediata quàm intellectus.

Est imme-
diata re-
rum causa.

Ratio est, quia Deus est agens intellectuale, quod non agit per potentiam, nisi eo modo quo applicatur per voluntatem, alioqui si ex necessitate ageret, produceret omne quod potest, quod autem cōcurrat immediatè, patet, quia omnipotentia planè indifferens est ad quidlibet producendum, & intellectus etiam indifferens est, vt eam proximè dirigit, nisi accedat imperium voluntatis, ergo voluntas immediata est causa rerum per modum imperantis, intellectus per modum dirigentis, omnipotentia per modum exequentis.

Dico tertio, nullus effectus formalis aut denominatio noua physica extra Deum, esse vel concipi potest, per solum decretum intrinsecum Dei. Ita com-

munitur

Non suffi-
cit ad no-
uas deno-
minatio-
nes.

munitur Theologi omnes ac Philosophi contra quosdam Doctores, qui ut modos omnes exterminant putant saluari omnia posse, ac responderi omnibus argumentis quibus probantur modi, per solum Dei decretum virtualiter novum.

Ratio autem contra illos est, quia si per solum decretum immanens posset explicari aliquis effectus formalis, explicari etiam posset quilibet, verbi gratia sine calore nouo, manus diceretur calida, per solum decretum Dei, aer erit lucidus, paries erit albus. Cur enim? materia ex non vnita, non incipiet dici vnita, per solum Dei decretum, & per illud idem decretum, non poterit dici alba, vel calida, nulla enim prorsus disparitas est. Deinde voluntas omnino immanenter operatur, ita ut nullus ab ea effectus procedat nisi per omnipotentiam, ergo per solum Dei decretum nullus effectus physicus oriri potest in rebus. Sed neque oportet recurrere ad decretum virtualiter novum, nam illa virtualitas significat tantum, quod ille actus æquiualeat nouo actui voluntatis, & faciat totum quod faceret actus distinctus; sed actus distinctus, quamdiu est immanens, nihil facit extra voluntatem: ergo neque facit quidquam decretum illud novum virtualiter. Denique ut intelligatur nouus effectus formalis physicus, debet esse aliquid in rebus quod non esset, si non daretur talis effectus, sed esset tota illa virtualitas ut nuper argumentabar, ergo præter eam requiritur aliquid aliud.

Solutio
dubitatio-
num.

Ad primam, Respond. multas esse in Deo voluntates beneplaciti quæ sunt conditionatæ (ut dixi) neque tamen voluntas illa est conditio ad se ipsam, quia verbi gratia Deus dicit volo saluare omnes homines si velint consentire gratijs quas ego illis dare destinaui, non autem dicit volo saluare, si volo.

Ad secundam, Respond. voluntatem immediatè concurrere in ratione præcipientis sicut intellectus concurrat immediatè dirigendo, vnde concursus vtriusque immediatus est, sed in diuerso genere.

Ad tertiam, Respond. effectum formalem moralem facile posse intelligi per solum actum immanentem voluntatis vel increatæ, vel creatæ, quia moralitas non est aliquid producibile per veram actionem, sed resultat tantum posito aliquo extrinseco: denominatio autem physica noua, exigit formam physicam nouam ad quam necessaria est actio, notum autem est quod actio immanens non producit aliquid ad extra.

Deinde nego vllam esse denominationem intrinsecam nouam, quæ possit saluari per solum Dei decretum. Forma per quam aliquid durat, vel est in loco, est ipsa entitas rei quatenus coexistit loco aut tempori, posita conditione aliquâ præuiâ verbi gratia motu locali, vel creatione, vel etiam si velis posito decreto Dei terminato ad tale spatium, aut ad tale tempus; cum enim dicis potuit esse talis creatio Petri, esse talis locus, quin hæc creatio connotet talem locum & illi coexistat, ergo coexistentia, & connotatio est aliquid distinctum à tali loco, & à creatione; distinguo, est aliquid distinctum quod sit conditio ad talem denominationem concedo, quod sit forma denominans, nego. Quomodo autem de vnione non sit par ratio, alibi disputatum est.

SECTIO II.

De immutabilitate voluntatis diuinæ. Art. 7.

Mutabilis erit actus diuinæ voluntatis, si Deus in tempore possit velle aliquid, quod ab æterno non voluit, vel nolle quod voluit, quomodo autem cum libertate stare possit immutabilitas satis superius dictum est.

Tom. I.

Ratio autem dubitandi, quam latè proponit Herice d. 20. c. 2. ferè olim soluta est, cum agerem de concordia libertatis cum præscientia æterna Dei. Sic autem habet, omnis volitio libera in eo instanti temporis quo existit, prius natura potest non existere, actus enim non est liber nisi procedat à principio indifferente, quod nimirum prius natura possit non agere quando agit; sed si Deus est immutabilis non habet indifferentiam in vllò planè instanti, quo agit, ergo non est liber. Probo minorem, & sumo istud instans (B) in quo decreuit producere Petrum, si Deus in hoc instanti prius natura quàm velit creare indifferens est ad non volendum, Deus posset nolle id quod prius voluit; nam in instanti præcedenti iam voluit creare, sed hoc est Dei decretum esse mutabile: ergo si Deus est immutabilis non habet indifferentiam ad volendum & nolendum eo instanti quo vult, & idem argumentum fieri potest de quolibet instanti; prius enim, & prius voluit, ergo in nullo instanti reali Deus est liber, si est immutabilis, nam ut sit liber debet aliquando esse indifferens, & posse non velle, quæro autem in quo instanti possit non velle.

Neque dicas primò, Deum ab æterno posse non velle, & esse indifferenter.

Sed contra, esse ab æterno indifferenter, vel est semper & in omni instanti esse indifferenter, vel in aliquo tantum instanti, non primum, quia si est indifferens in omni instanti, ergo in isto nunc est indifferens, quod est falsum, quia sic posset mutare quod prius voluit: non secundum quia nullum est instans in quo non mutetur si est indifferens.

Neque dicas secundò, illam esse necessitatem solum ex suppositione quæ libertati non est contraria.

Sed contra, tunc suppositio tollit libertatem, quando illa nunquam tolli potest per libertatem, sed illa suppositio tolli nunquam potuit, alioqui Deus mutaretur, ergo tollit libertatem. Imò ex suppositione diuinæ immutabilitatis Deus non potest non velle nunc illa suppositio non pender à libertate, ergo ex suppositione necessaria Deus non potest non velle.

Neque dicas tertio, in omni instanti collectiue sumpto cum omnibus alijs, Deum esse indifferenter, ad volendum, vel non volendum, quamuis in isto instanti distributiue sumpto non sit indifferens.

Sed contra, in isto instanti sumpto collectiue verum est dicere, Deus est determinatus in instanti præcedenti, ergo si in isto est indifferens iam est mutabilis.

Dico primò, nullum est in Deo decretum quod æternum non sit sumptum adæquatè. Ita videtur notum esse lumine naturæ, quod tamen negare omnes tenentur qui putant actum Dei liberum essentialiter compleri per actionem extrinsecam, ut probaui qu. 2. si enim decretum Dei completur & constituitur intrinsecè per aliquid omnino extrinsecum Deo, siue illi sit effectus, siue causalitas, siue aliquid aliud productum in tempore implicat decretum illi Dei tunc esse actum, quando non est illud per quod constituitur essentialiter, effectus extrinsecus, & causalitas non sunt ab æterno, cum solus Deus æternus sit, ergo decretum non est æternum & ita expressè negat Herice disp. 20. c. 1. n. 7. in sententiâ verè, quam elegi nuper nullo negotio explicatur æternitas diuini decreti.

Ratio autem primò est, quia quidquid est futurum, ab æterno est futurum, sed nihil potest esse futurum, nisi præsupponat efficax decretum Dei, ergo omne Dei decretum est æternum. Maior probatur, quia omnis propositio de futuro, est ab æterno vera vel falsa, si enim res nunc est, ab æterno verum fuit dicere, quod tunc erit, vel non erit, ergo nihil est futurum quod ab æterno non sit futurum. Deinde
Q certum

Ratio du-
bitandi.

Triplex
eualio.

Æternitas
decreto-
rum.

certum est esse ab æterno scientiam in Deo, eorum omnium quæ sunt futura, illa scientia cum sit scientia visionis præsupponit decretum, ergo illud decretum est æternum in Deo. Deinde si Deus in tempore inciperet aliquid velle quod ab æterno non voluisset, non esset in Deo perfectissima providentia; perfectior enim providentia est quæ omnia digerit simul, & omnia consilia sua habet expedita, quam quæ per partes decernit: imò imperfecta est providentia quæ nescit ea quæ factura est, & ita (vt dixi) ex Apostolo colligitur *elegit nos in ipso ante mundi constitutionem vt essemus sancti. Loquimur sapientiam in mysterio, &c. Quam prædestinavit Deus ante secula in gloriam nostram.*

Dico secundò, nullum est Dei decretum quod non sit omnino immutabile, quamvis illud ab æterno potuerit non esse. Ita etiam lumine naturæ notum est.

Ratio autem est, quam olim attuli, quia quamvis posset Deus in tempore velle id quod noluit, vel nolle quod voluit sine mutatione vlla physica in ipso Deo, sicut ab æterno potuit sine physica mutatione transire à statu indifferentiæ ad statum determinationis, hoc tamen non posset fieri sine vitio leuitatis, & inconstantia, quæ in Deum non cadunt, apud quem non est mutatio nec vicissitudinis obumbratio.

Solutio
difficultatis.

Ad rationem dubitandi superius dictum est, Deum in quolibet instanti temporis esse prius natura indifferentem absolute, quam velit agere quamvis ex suppositione quod prius se determinauerit, non sit amplius indifferens: illam autem suppositionem absolute loquendo semper potest tollere, quamvis ex suppositione determinationis libera, non possit tollere. Ad argumentum igitur dico, volitio libera eo instanti quo est prius natura potest non esse, antecedenter, & absolute loquendo concedo, consequenter, & ex suppositione liberè posita, nego. Deus enim absolute consideratus semper habet indifferentiam, sed ex suppositione illam non habet, & illam suppositionem tollere absolute potest, non ex suppositione. Immutabilitas enim non est adæquata causa, cur non possit amplius tolli, sed determinatio libera voluntatis immutabilis est causa cur non possit amplius tolli.

Neque dicas illam suppositionem tolli non posse à voluntate immutabili semper enim redit distinctio, consequenter concedo, absolute nego. Neque valet argumentum de amore beatifico quem aliquis incepisset liberè, priusquam esset beatus; eius enim conservatio nullo modo esset libera, quia eius causa non est actus prius liberè elicitus, sed visio interueniens causat illam necessariò, & reuera illam causaret, quamvis non esset prius causata, unde illa suppositio nullo modo pendet à libertate, in actu autem Dei necessitas consequens oritur à sola voluntate, atque ita semper cum ea manet libertas.

SECTIO III.

De distinctione ac ordine decretorum diuinorum.

Unicus, & simplicissimus in Deo sit actus, nulla realis potest esse distinctio vel ordo inter Dei decreta, sed ad summum distinctio & ordo secundum nostrum modum intelligendi; tunc enim distinctio erit inter decreta, quando intelligi à nobis poterit decretum de vno obiecto, quin intelligatur decretum de alio; tunc erit ordo, quando intelligatur vnum decretum, vt prius alio, & quasi ratio alterius.

Distinctio
decretorum.

Ratio ergo dubitandi primò est, quia non pos-

sunt distingui Dei decreta, nisi ex distinctione obiectorum ad quæ terminantur decreta, sed non distinguuntur ex diuersitate obiectorum, nam sæpè Deus per vnicum decretum vult multa obiecta sicut in nobis sæpè vnus actus voluntatis terminatur ad plura, ergo decreta Dei non possunt villo modo distingui.

Neque dicas, tunc plura esse decreta quando vult plura obiecta per modum plurium, tunc esse vnum quando vult plura obiecta per modum vnius.

Sed contra, vt plura obiecta volita sint à Deo per modum plurium, debet in rerum natura dari aliquid quod non daretur, si obiecta illa essent volita per modum vnius, sed nihil omnino datur, vel in Deo, vel in ipsis obiectis, ergo vanum est dicere quod Deus velit illa obiecta, vel per modum vnius, vel per modum plurium.

Secundò, si esset ordo aliquis inter Dei decreta, ita vt vnum concipi deberet vt prius altero, deberet dari aliqua ratio, & radix illius ordinis, & prioritatis, non potest vlla dari ratio aut radix; vel enim illa radix esset maior propinquitas mediorum ad finem, vt putat Scotus, & hoc dici non potest, quia Christus propinquior est gloriæ Dei, quam salus hominum, & tamen Deus vult Christum propter homines: vel illa radix est dependentia sola obiectorum secundum se, quod etiam verum esse non potest, vt contra Vasquez probant Suarez disput. 5. de incarnat. Herice, Ribas, & alij, quia sæpè nullam obiecta inter se habent connexionem ex sua natura, sed ex sola Dei voluntate, & contra sæpè possunt esse obiecta subordinata ex sua natura, quin à Deo vnum volitum sit propter aliud.

Eorum
ordo.

Neque dici tertio potest, quod illa radix sit dependentia, quam habent obiecta vt volita, redit enim argumentum superius, vt inter obiecta provt volita, sit aliqua dependentia, debet dari aliquid in rebus quod non esset, si non esset talis dependentia, sed nihil prorsus est, vel in Deo, vel in obiectis, ergo, &c. Deinde potest dari causalitas inter obiecta vt volita, quin tamen deur ordo prioris, & posterioris inter decreta Dei; nam finis causat media vt patet, & tamen intentio finis sapissime neque ratione distinguitur, neque prior est electione mediorum, vt dicitur disput. 5. ergo inter obiecta vt volita potest esse ordo, qui tamen non erit inter decreta.

Tertio, illa prioritas & distinctio se tenet tantum ex parte obiecti voliti non autem ex parte Dei volentis, ergo non est ordo & distinctio decreti, sed solum denominatio extrinseca.

Dico primò, quotiescunque Deus vult vnum obiectum, vel multa obiecta per modum vnius toties vnicum est numero decretum, quando autem vult multa obiecta per modum plurium, tunc sunt multa numero decreta, ratione distincta. Ita omnes tamen veteres tum noui Theologi, quos malè deserunt, & in suas partes trahere nituntur nuperus author libri de priori, & posteriori, & nouus etiam doctor subtilissimæ Theologiæ.

Quando
nam decreta
sunt distincta.

Ratio est, quia multa tunc sunt decreta ratione distincta, quando intellectus habet fundamentum concipiendi vnum decretum non concepto alio, sed quando Deus vult multa obiecta per modum plurium, intellectus habet fundamentum concipiendi vnum decretum non concepto alio, nam velle plura per modum vnius, est velle plura provt inter se sunt connexa, verbi gratia velle vnum provt causat aliud, velle autem plura vt plura, est velle illa provt nullam dicunt inter se connexionem, v.g. velle Petrum, & Paulum, sunt duo decreta: velle autem animam, & eius potentias non sunt duo decreta, sed vnicum: velle Petri sanitatem,

sanitatem, & velle illius gloriam duo sunt decreta: velle autem sanitatem propter gloriam vnum est decretum. Imò tunc in Deo sunt duo decreta per rationem distincta quando respondent actibus distinctis voluntatis creatæ, sed quando Deus vult plura sine connexionem inter illa, decretum illud respondet pluribus decretis voluntatis creatæ, ergo tunc sunt plura decreta, & ob hanc causam, vt ostendam infra, intentio finis, & electio mediorum, in Deo sunt aliquando actus distincti per rationem, quando scilicet Deus vult, absolute finem per aliqua media quæcunque tandem illa sint, non enim vult finem vt connexum cum talibus medijs, neque media vt connexa cum tali fine, vult enim tunc plura, vt plura. Aliquando autem intentio & electio sunt vnum numero indiuisibile decretum, quia Deus vult finem & media, vt inuicem connexa, ita vt non velit finem nisi per talia media, neque velit media nisi propter talem finem, tunc enim vult plura per modum vnius, & hoc pro sequenti questione de prædestinatione valde notandum erit, sicut & quod sequitur de ordine inter Dei decreta.

Quomodo
vnum sit
alio prius.

Dico secundò, inter libera Dei decreta datur ordo aliquis & prioritas non realis sed virtualis tantum, & per rationem: atque ita in diuinis decretis plura distinguere licet signa rationis, contra duos auctores nuper citatos.

Ratio est, quia tunc datur ordo virtualis, & prioritas per rationem quando intellectus habet fundamentum concipiendi vnum decretum prius quam aliud sed habemus fundamentum concipiendi vnum Dei decretum prius quam aliud, sicut scientiam concipimus vt priorem volitione, quod probò, tunc intellectus concipit vnum decretum vt prius altero, quando vnum decretum præsupponitur ab altero, sed vnum decretum præsupponitur ab altero, sicut decretum præsupponit scientiam, ergo sicut scientia est prior decreto, sic vnum decretum est prius altero. Denique quero vtrum Deus prius res videat vt possibiles per scientiam simplicem, quam vt futuras per scientiam visionis vtrum prius debeat concipi velle permittere peccatum quam velle illud punire, prius videre peccatum Iudæ quam illum reprobare. Possuntque alia congeri ex quibus manifestè patet posse cum fundamento in re concipi à nobis vnum decretum esse alio prius.

Breuitè igitur sic arguo vt concipiantur in Deo plura decreta & vnum alio prius sufficit vt sit distinctio, & dependentia non mutua in obiectis & fundamentum ex parte Dei, cum Deus permittit peccatum Iudæ, decernitque illud punire, est distinctio & dependentia non mutua inter peccatum & pœnam, ex parte autem Dei est æquialentia, nam actus infinitus Dei æquialent actibus distinctis, ergo possunt à nobis concipi plura in Deo decreta, tota ergo difficultas est circa propriam radicem illius prioritatis decretorum.

Radix hu-
ius ordi-
nis.

Dico tertio, tunc vnum decretum per rationem est prius altero, quando vnius obiectum prout est volitum, ita causat obiectum alterius decreti vt ab eo non causetur verbi gratia vult Deus solem propter hominem, & non contra, tunc prius vult hominem quam solem: tunc autem vnum decretum est alio posterius, quando vnius obiectum prout volitum causatur ab obiecto alterius decreti, & illud non causat. Tunc autem duo decreta sunt simul, neque inter illa est ordo prioris, & posterioris, quoties obiectum vnius decreti non causat obiectum alterius decreti, nec ab eo causatur prout volitum, vel certè causat illud & ab eo causatur.

Ratio est, quia nulla potest assignari alia radix huius prioritatis quam prioritas inter obiecta prout volita vt rectè ostenditur in ratione dubitandi, non

Tom. I.

enim petitur ex maiori propinquitate obiecti ad finem, nec ex obiectis secundum se, cum sæpè obiecta non sint inter se connexa nisi ex Dei voluntate.

Tantum manet difficultas in primo & secundo argumento proposita, quid sit nouum in rerum natura, quando Deus vult plura vt plura, quod non sit, quando Deus vult plura per modum vnius: vel etiam quid sit noui, quando obiectum vnius decreti prout volitum, causat obiectum alterius decreti. Quid inquam sit illa connexio, vel causalitas obiecti vt voliti, quæ non ponit aliquid vel in Deo qui est immutabilis, vel in obiectis quæ manent immutata intrinsecè, dicunturque solùm mutari per denominationem ab actu diuino.

Sed hoc totum soluebam quæst. 2. cum ostenderem circa quos actus libera esse possit voluntas diuina, & ordinare media eadem ad varios fines, eo quod talia media per hanc finem Dei ordinationem moraliter mutari dicantur; actus enim ille Dei propter infinitatem æquialent actui cuiuscunque creaturæ, & sine mutatione in se ipso facit mutationem moralem in obiecto. Quod idem locum omnino habet in casu proposito, vbi Deus vult plura vt plura, & vnum obiectum vult causari finaliter ab altero, sufficit enim ad hæc omnia mutatio moralis facta in obiectis, & causata per actum diuinæ voluntatis infinitum in genere actus.

Addebatur in fine secundi argumenti, posse obiectum vnius decreti causari vt volitum ab obiecto alterius decreti, quin derur inter illa decreta huiusmodi ordo & prioritas, hoc enim concedebam in tertia conclusione. Si enim obiectum vnius decreti sic causet, vt non causetur ab obiecto alterius decreti tunc decretum illud est distinctum ab altero, & est illo prius, si autem ita causet vt etiam causetur, tunc decretum vnum nec est altero prius, nec est distinctum per rationem ab altero; quia idem est actus quo Deus vult plura vt connexa inter se quod est velle illa per modum vnius.

Ad tertiam, nego illam prioritatem rationis esse solùm in obiectis, est enim etiam in ipsis actibus quos cum fundamento in re potest intellectus concipere vt distinctos, & subordinatos, cum vnus intelligatur esse ratio alterius & præsupponi ab altero.

Neque dicas manifestum hic esse circulum, nam obiecta dicuntur subordinata & connexa prout volita, id est per decretum diuinum, & decretum dicitur prius per ipsum obiectum.

Respond. enim, nullum hic esse circulum, vbi effectus cognoscitur per causam, & causa per effectum; subordinatio enim obiectorum tunc est effectus decreti diuini, & decretum diuinum vt illius causa cognoscitur per subordinationem obiectorum tanquam per aliquid posterius, & ab eo causatum.

SECTIO IV.

Sanctitas, & virtutes voluntatis diuinæ.

CEtum est primò, esse in Deo propriissimè, dictam sanctitatem, quæ non est aliud, quam perfectissima voluntatis diuinæ adæquatio cum æterna lege, ac ratione increata, est autem sanctitas illa infinita simpliciter secundum omnem modum & secundum omnem perfectionem sanctitatis.

Deum esse
sanctum.

Primò, dixi Deum esse propriè ac verè sanctum, quod si alia omnia silerent, dicunt sanè imò intensissimè voce clamant duo Seraphini, coram throno Dei, neque cessant die ac nocte dicere, imò non semel sed ter, imò millies alternant *sanctum*. Et quasi nihil scirent, nihil viderent, aut mirarentur in Deo aliud in quo vident omnia clamant *sanctus*. Patet enim sanctissimum necessariò Deum esse, quia sanctitas est adæ-

Q. 1

quatio.

quatio, & commensuratio perfecta voluntatis in actu & habitu cum aeterna lege. Vnde vocatur à Sancto Dionysio *impeccabilitas & puritas omnino immaculata*. Deus autem per identitatem adequatus est aeternae illi legi, ac increatae rationi ut patet, atque adeo Deus essentialiter est sanctus, cum implicet contradictionem ut actus voluntatis Dei non sit adequatus iudicio rationis cum quo vnum est essentialiter.

Quid sit
Dei sancti-
tas.

Secundò, dixi quid sit Deum esse sanctum, est enim, ut dixi, voluntatem diuinam, & omnes eius actus esse perfectissimo modo commensuratos cum aeterna lege, quæ non est aliud quam recta ratio diuina prout dicitur omnia, quæ naturæ rationali sunt cōuenientia, rectitudo ergo illa, & conformitas voluntatis diuinæ cum hac idea, est id ipsum quod vocatur sanctitas, vel habitualis quatenus in ipso Deo residet, vel actualis, quatenus in omnibus eius actibus reperitur, estque illa bonitas moralis & (ut dixi) puritas omnimoda. Imò etiam cum essentia ipsa Dei, sit regula illa & iudicium rectum, per amorem autem huius legis illi maxime adæquemur, optimè quoque dicitur amor Dei esse sanctitas perfectissima. Deinde verò cum illa sanctitas ut dixi sit conformitas illa cum recta ratione, illius veluti partes quædam sunt omnes omnino virtutes, quatenus circa particulares materias faciunt voluntatem, & eius actus commensuratos & conformes aeternæ legi. Dici ergo potest sanctitas Dei esse rectitudo, & iustitia perfectissima, esse omnimoda eius puritas, esse amor infinitus quo se ipsum amat, ac demùm esse virtutum omnium cumulus, quatenus partes veluti quædam sunt infinitæ huius rectitudinis.

Quanta sit
Dei sancti-
tatis.

Tertiò, dixi quàm perfectè sanctus sit Deus, est enim omni modo excogitabili sanctus ut expenditur rectè à Lessio l. 8. Est enim primò sanctus obiectiue, quia est obiectum omnis planè sanctitatis, cum sanctitas sit, ut dixi, commensuratio cum aeterna lege, ac illius amor; Deo enim qui purissimus est, adherere per amorem est esse purum & sanctum: sicut adherere rebus inferioribus est esse impurum. Secundò est sanctus exemplariter, quia est ipse per se recta ratio & illa pulcherrima lex radijs ipsius Deitatis exarata in mente Dei quæ regula est totius bonitatis moralis. Tertiò, est sanctus formaliter, quia est formaliter sui amor & illa rectitudo, non autem per aliquid superadditum. Quartò, est sanctus infinite tum intensiue, tum extensiue, quia se ipsum & rectitudinem suam, & legem aeternam amat infinite, quantum scilicet amabilis est, & quàm perfectè illam concipit, ex quo sequitur, ut peccatum perfectè oderit, quia infinite se ipsum, & rectitudinem amat oppositam peccato. Deinde infinita est extensiue illa sanctitas, quia in omnibus se ipsum amat infinite, imò extendit se illa sanctitas ad omnia quæ Deus in essentia sua cernit, illa enim omnia propter ipsum infinite illi placent. Quintò, sanctus est eminenter, vel potius emanatiue, communicatiue, fecundè, omnia enim per se ipsum, & quasi attractu suo sanctificat. Primò, præsentia suæ substantiæ, sapientiæ, potentiæ, mundum vniuersum veluti templum quoddam consecrat. Secundò, animam rationalem cognitione ac amore suo. Tertiò Christum ipsum, in quo substantialiter posuit totam suam sanctitatem ut per eam homines sanctificaret, de illius enim plenitudine haurimus omnes præsertim per symbola sacramentorum, ubi totus in nos effluit fons sanctificationis. Ut videas quantum à creatâ sanctitate differat increata sanctitas; est enim essentialis, est substantia, est infinita, est exuberans, &c.

Quales in
Deo sint
virtutes.

Certum est secundò, virtutes omnes quæ non habent essentialiter adiunctam imperfectionem, esse in Deo perfectissimas, quia illæ omnes, ut dixi, rectitudines quædam sunt, & veluti partes plenissimæ illius

rectitudinis quæ sanctitas est, quasi gemmæ huius diadematis, & stellæ huius firmamenti, esset autè infinitū differere de singulis. Est enim in Deo charitas erga se ipsum, tum intensiue tum extensiue infinita, quoad omnes actus, quoad omnes modos, quoad omnes fructus perfectissimi amoris. Est in Deo misericordia, quæ non dicit essentialiter tristitiam, sed voluntatem intensissimam subleuandi & consolandi miseros, quæ voluntas quàm sit sincera, quàm incensa, quàm efficax testantur natura, gratia, gloria; quidquid enim habet sapientia lucis, quidquid bonitas suauitatis, quidquid prouidentia benignitatis, hoc totum misericordiae viscera exugunt, ut in nos deriuent salutem, redemptionem, beatitudinem. Hinc venia peccatorum, sacramenta, Christus ipse mensura infinita misericordiae sine mensura. Iustitia nulla est in Deo secundum propriam, & adequatam rationem iustitiæ cui est essentialē debitum respicere ita strictum, ut si violetur fiat iniuria, Deus autè Dominus omnium iurium creaturæ nullam facere posset iniuriam licet negaret creaturæ, quæ promissit, etiam si aliunde ratione sanctitatis & fidelitatis diuinæ id sit prorsus impossibile. Reperitur tamen vera quædam iustitia in Deo seclusis imperfectionibus, præsertim legalis, & vindictiua, quæ de re fusè dicam agens de iustitia. Sunt etiam in Deo veracitas, fidelitas, magnificentia, & liberalitas, clementia, benignitas, longanimitas: gratitudo in Deo non reperitur, quia non potest recipere beneficium: fortitudo, & temperantia non sunt in Deo nisi metaphoricè, quia moderantur passionēs: religio, pietas, obseruantia, obedientia respiciunt alterum ut superiorem, quod in Deo locum non habet.

DISPVATIO V.

De Prouidentia Dei. Quæst. 22. 23. 24.

XPlicata sigillatim perfectione tum intellectus, tum voluntatis, sequitur prouidentia, quæ utriusque potentia adscribitur. Attributum sanè Dei omnium oculis maxime aspectabile ut ait Irenæus l. 2. c. 5. & tamen res vna quæsitum maxima & inuentum difficillima inquit Boëthius l. 5. consolat. Prosa 6. cuius consideratio tres omnino partes habere potest. Prima sit de prouidentia Dei generatim, secunda de prouidentia Dei supernaturali erga electos, quæ dicitur vulgò prædestinatio, tertia de prouidentia Dei erga reprobos, quæ dicitur reprobatio.

QVÆSTIO I.

De Prouidentia Dei generatim. Quæst. 22.

Explicant eam, & probant fufissimè naturales omnes philosophi, quia illa clauus est & gubernaculum, quo mundana machina stabilis & inconcussa seruatut teste Boëth. l. 3. Prosa 12. mihi verò ad solam Dei prouidentiam supernaturalem properanti satis erit breuiter dicere, an illa sit, quid sit, & qualis sit.

SECTIO I.

An & quotuplex in Deo sit Prouidentia.

Hæc quæstio est, quæ reos & penâ dignos effecere potest disputatores suos (inquit Clemens Alexandr. l. 5. Stromatum c. 10.) si enim Deus est, utique prouidens est ut Deus, nec aliter ei tribui potest diuinitas ut ait Lactantius mox citandus, Negarunt illam pauci & perditissimæ fauæ, homines inter Ethnicos Epicuræi, inter Pseudo-Christianos